

Crnogorski glasnik

GODINA XIV. _ BROJ 80. _ OŽUJAK-TRAVANJ / MART-APRIL _ 2013.

Hommage Njegošu

U MUZEJU MIMARA U ZAGREBU

POSJETA CRNOGORSKOM DOMU U ZAGREBU Delegacija Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore u Crnogorskom domu	4
POVODOM DVJESTOGODIŠNJICE ROĐENJA Hommage Njegošu u Muzeju Mimara u Zagrebu	6
PREDSTAVLJANJE KNJIGA Danilo Ivezić: Kronika NZCH 1991-2011	18
DANI CRNOGORSKE KULTURE „Svijet bogate imaginacije“ Ivane Stanić	23
STRANICA MOG ŽIVOTA Maja Perfiljeva: Moraš i dalje sanjati da bi živio ...	26
SREDSTVA ZA KULTURNU AUTONOMIJU Crnogorcima 734.000,00 kuna	30
DJELOVANJE NZCH I VIJEĆA CRNOGORACA Sjednica Predsjedništva NZCH	31
Održana redovna Skupština NZCH	32
Sjednica trećeg saziva Vijeća u Zagrebu	34
Deset godina Zajednice i Vijeća Crnogoraca Pule Posjet stručne ekurzije Crnogorskom domu u Zagrebu	36
Koordinacija vijeća Crnogoraca dobila pravnu osobnost	37
IZ CRNE GORE I SVIJETA „Antički gradovi“ Miraša Martinovića u Kotoru	39
Ciklus „Kafka“ Dimitrija Popovića u Ljubljani	39
Rimski most na putu da dobije stari sjaj	40
OSVRTI, VIĐENJA, PRIKAZI Vrijednosti leže u temelju	41
PRILOZI ZA ANTROPOGEOGRAFSKE STUDIJE Crnogorski naseljenici u sjevernoj Hrvatskoj do XVI vijeka	42
GALERIJA „MONTENEGRINA“ Izložba slika Branke Grlica	44
Izložba slika Likovne udruge Matulji	46
Uskrsna izložba Kreativne radionice Šopek	47
CRNOGORSKI MOZAIK O papi porijeklom iz Crne Gore	48
ANEGDOTE Stidni gosti	50
GALERIJA „MONTENEGRINA“	51
HOMMAGE NJEGOŠU U MUZEJU MIMARA	52

Izdavači:
NACIONALNA ZAJEDNICA CRNOGORACA HRVATSKE
I VIJEĆE CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE
GRADA ZAGREBA
Zagreb, Trnjanska c. 35, Tel./Fax: 01/6197 078, 01/6314 264
E-mail: nzch@net.amis.hr, vijececrn@net.amis.hr,
montenegro@net.amis.hr
Internet adresa: www.vijece-crnogoraca-zagreb.hr
Za izdavače: dr. sc. Radomir Pavićević
i prof. emer. dr. sc. Veselin Simović
Glavni i odgovorni urednik: dr. sc. Zoran Drašković
Redakcija: Milanka Bulatović, Nataša Gerželj, Danilo
Ivezić, Dragutin Lakić, Nataša Rašović, Dušan Roganović
Grafička priprema i tisak: Skaner studio d.o.o.
Rukopisi se ne vraćaju. Naklada/Tiraža 1000

*Glasilno je, putem Savjeta za nacionalne manjine, financirano
iz državnog proračuna Republike Hrvatske*

Čestitamo 8. mart

*Divlji nar
(www.montenegrina.net)*

BALADA

**Idi sad, družo moj
Ljubavi pozdrav mi ponesi
mojoj ti ...
Putu mom tu je kraj
umoran ovdje ja ću stati
želim mir ...**

**Kad ne bude mene
kad me kriju paprati, travke i šaš
kad ne bude mene
ljubit ću je pjesmama svojim i tad ...**

**O, reci mi Njoj
da je tako prolazno sve
kao ptica let –
samo Nju da volio sam ja
jer je za me bila sav svijet –
crveni moj cvijet ...**

**Kad ne bude mene
kada dođu drugi dječaci ko ja
kad ne bude mene
ljubit ću je pjesmama svojim i tad ...**

**O, reci mi Njoj
da je tako prolazno sve
kao ptica let –
samo Nju da volio sam ja
jer je za me bila sav svijet –
crveni moj cvijet ...**

Maja Perfiljeva

*(balada napisana za Davorina Popovića
i sarajevske INDEXE)*

STUDIJSKA POSJETA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE SKUPŠTINE CRNE GORE

Delegacija Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore – u čijem su sastavu bili predsjednik Odbora dr Halil Duković, zamjenica predsjednika Odbora dr Ljiljana Đurašković te članovi Odbora doc. dr Srđa Popović, Kemal Zoronjić, Ljerka Dragičević i mr Dritan Abazović – boravila je (20. i 21. marta) u dvodnevnoj studijskoj posjeti Hrvatskom saboru i drugim institucijama Republike Hrvatske koje se bave pitanjima zaštite ljudskih prava i prava nacionalnih manjina.

Predstavnici Odbora za ljudska prava i slobode su se za vrijeme svoje posjete sastali i sa predsjednikom Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske g. Aleksandrom Tolnauerom, sa predsjednikom Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora g. Furiom Radinom i sa pomoćnicom direktora Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina gospođom Bahrijom Sejfić. Bila je to prilika da se, između ostalog, upoznaju sa sprovođenjem Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina koji se smatra jednim od najboljih zakona u Evropi, te sa načinom i kriterijumima za raspodjelu sredstava nacionalnim manjinama i kontrolu trošenja tih sredstava, sa postojanjem projekata kojima nacionalne manjine apliciraju za sredstva kao i monitoringom realizacije projekata, sa zastupljenošću pripadnika manjinskih naroda u državnoj upravi, javnom i političkom životu, sa upotrebom jezika nacionalnih manjina, kao i sa upotrebom nacionalnih simbola.

Delegacija crnogorskog parlamenta posjetila je i Nacionalnu zajednicu Crnogoraca Hrvatske kako bi se informisala o položaju Crnogoraca u Republici Hrvatskoj i njihovim aktivnostima na očuvanju nacionalnog identiteta.

(Izvor: www.sabor.hr, www.skupstina.me)

DELEGACIJA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE SKUPŠTINE CRNE GORE U CRNOGORSKOM DOMU

Za vrijeme dvodnevnog studijskog boravka u Republici Hrvatskoj, delegacija Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore posjetila je 20. marta ove godine i Crnogorski dom u Zagrebu, gdje se susrela s predstavnicima Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb i Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba.

Dobrodošlicu u Crnogorski dom gostima je prvo poželio predsjednik Koordinacije vijeća crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske i predsjednik Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba prof. emer. dr. sc. Veselin Simović, a potom je u kraćem izlaganju istakao da su pripadnici nacionalnih manjina, pa stoga i Crnogorci, u Republici Hrvatskoj organizovani na dva načina: kroz svoje uduge odnosno društva i preko svojih vijeća ili predstavnika, napomenuvši da se prvim oblikom postiže očuvanje nacionalnog i kulturnog identiteta neke manjine, dok se kroz drugu formu ostvaruju građanska prava pripadnika manjine.

Predsjednik Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske dr. sc. Radomir Pavićević govorio je o NZCH kao demokratskoj zajednici 10 udruženja i o ostvarivanju stabilne kulturne autonomije u svakoj sredini u kojoj imamo udruženje kroz sve kvalitetnije programe, posebno istakavši uspješnu prekograničnu saradnju sa Ministarstvom kulture Crne Gore na realizaciji već desetogodišnje manifestacije „*Dani crnogorske kulture*“, a sve to u cilju transgeneracijskog očuvanja nacionalnog identiteta, što je zapravo i najteži zadatak.

Pojašnjavajući gostima mnoge detalje vezane za ostvarivanje prava pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, tajnik Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba g. Danilo Ivezić posebno je podvukao činjenicu da je Hrvatska svojim ustavom definisana kao nacionalna država, dok je Crna Gora građanska država. Gostima je, obrativši im se prigodnim riječima, dobrodošlicu zaželio i predsjednik Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb g. Dušan Mišković.

U ime delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore – koju su činili predsjednik Odbora dr Halil Duković, zamjenica predsjednika Odbora dr Ljiljana Đurašković te članovi Odbora doc. dr Srđa Popović, Kemal Zoronjić, Ljerka Dragičević i mr Dritan Abazović, kao i sekretarica Odbora Slava Burić i saradnica u Odboru Sonja Jokić – na dobrodošlici je zahvalio i pozdravio prisutne dr. sc. Halil Duković, a riječi zahvalnosti domaćinima na ispoljenom gostoprinstvu uputili su i članovi Odbora: Srđa Popović, Ljerka Dragičević i Dritan Abazović.

U svojim istupanjima gosti su – s obzirom na to da su posvećeni pitanjima zaštite ljudskih prava i prava nacionalnih manjina – posebno izrazili zadovoljstvo što su ostvarenom posjetom i kroz vrlo koristan razgovor bili u prilici da se izvorno informišu o načinu organizovanja pripadnika crnogorske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj te njihovim brojnim aktivnostima, ali i o problemima sa kojima se susreću, što je zapravo i bio cilj posjete delegacije crnogorskog parlamenta. No, bila je to i prilika da se članovi delegacije uvjere u ono što su na više mjesta već bili čuli, a to je da su Crnogorci – kako je u svojim završnim riječima istakao predsjednik Odbora dr. Halil Duković – zaista „najedukovanija manjina u Zagrebu“.

Na kraju posjete svakom je gostu predat po primjerak novih brojeva „*Ljetopisa crnogorskog*“ i „*Crnogorskog glasnika*“, a za biblioteku Odbora pripremljen je reprezentativan komplet knjiga iz bogate izdavačke produkcije Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske.

HOMMAGE NJEGOŠU

U SLAVU NJEGOŠEVE MISLI

Zahvaljujem se članovima NZCH, Koordinaciji vijeća crnogorske manjine Hrvatske i njihovim prijateljima koji su svojim donacijama osigurali materijalna sredstva kojima se realizirala moja skulptura „*U slavu Njegoševe misli*“. Posebno se zahvaljujem predsjedniku NZCH dr. Radomiru Pavićeviću na njegovom svesrdnom zalaganju i angažmanu za prikupljanje potrebnih sredstava. Zahvaljujem se Ljevaonici umjetnina Likovne akademije i radionici Koprivnjak iz Zagreba na izvrsnoj izvedbi skulpture u trajnim materijalima bronci i rosfraju, te „Bombetonu“ iz Cetinja na donaciji postamenta za skulpturu u staroj crnogorskoj prijestonici.

U povodu dvjesto godina Njegoševog rođenja NZCH i ja kao autor skulpture poklanjamo ovo umjetničko djelo gradu Cetinju izražavajući na simboličan način zahvalnost prema liku i djelu Petra II. Petrovića Njegoša, izuzetnoj ličnosti crnogorske kulture.

Dimitrije Popović

Nekoliko stotina posjetilaca – brojnih gostiju i uzvanika, Crnogorki i Crnogoraca iz cijele Hrvatske i njihovih prijatelja te poštovalaca svjetski poznatog hrvatskog i crnogorskog akademskog slikara Dimitrija Popovića – prisustvovalo je 4. aprila u Muzeju Mimara u Zagrebu predstavljanju projekta „*Hommage Njegošu*“, centralnom događaju kojim je Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske obilježila dvjestogodišnjicu rođenja Petra II Petrovića Njegoša (1813- 1851).

Impozantnom skupu – koji su organizovali NZCH, Koordinacija vijeća crnogorske nacionalne manjine na području Hrvatske, Ambasada Crne Gore u Republici Hrvatskoj i Muzej Mimara, a pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Republike Hrvatske i uz financijsku pomoć Savjeta za nacionalne manjine – prisustvovala su i mnoge ugledne ličnosti iz političkog, javnog, kulturnog i naučnog života Hrvatske i Crne Gore: ministrica kulture Republike Hrvatske Andrea Zlatar-Violić, ministar kulture Crne Gore Branislav Mićunović, ambasador Crne Gore Nj.E. Igor Građević, gradonačelnik Zagreba Milan Bandić, gradonačelnik Cetinja Aleksandar Bogdanović, generalni sekretar Matice crnogorske Marko Špadijer ... , a neke od njih su se prisutnima obratile prigodnim riječima kada je u atrijumu Muzeja, u prvom djelu večeri, hrvatskoj javnosti zvanično predstavljena skulptura „*U slavu Njegoševe misli*“, inspirisana poetsko-filozofskim djelom crnogorskog velikana. Monumentalna skulptura – koju NZCH, kao organizator pojedinačnih i grupnih donacija sredstava za njenu izradu, i Dimitrije Popović, kao autor,

poklanjaju Cetinju – biće trajno postavljena u crnogorskoj prijestonici u maju ove godine. Uz predstavljanje skulpture otvorena je i izložba ciklusa radova Dimitrija Popovića „*Misterijum Luče mikrokozma*“, inspirisanih istoimenim Njegoševim spjevom.

Ministrica kulture Republike Hrvatske Andrea Zlatar-Viočić:

«Obljetnica koju danas obilježavamo postoji zato što djelo i misao Petra Petrovića Njegoša i danas inspiriraju nove generacije – generacije koje su ga možda čitale u pedesetim i šezdesetim, ali i one koje će danas, možda prvi puta, posegnuti za tim tekstovima. Riječ je o posebnom tipu autorstva, riječ je o pojmovima koji su od 19. stoljeća do danas možda promijenili nazivlje: možda se ideja svjetskoga duha danas zove globalizmom, možda se ideja kozmopolitizma zove multikulturalizmom – to je sasvim svejedno, a ono što znamo da nam djelo P. P. Njegoša govori to je da moramo razmišljati o svijetu u kome živimo; da moramo, ako hoćemo misliti o budućnosti, raditi danas i da, ako hoćemo misliti o onome 'onostranome', moramo raditi u 'ovostranom'. Zbog toga je u likovnom, književnom i sada posebno kiparskom djelu g. Dimitrija Popovića posvećenom P. P. Njegošu upravo zabilježena i višekratno potcrtana simboličnost toga rada, simboličnost koja nas nagovara na promišljanje, nagovara da razmislimo o sebi, o temeljnim principima kao što se uvijek govorilo, a to je moralni zakon na svijetu onakav kakav je u nama, ali i onakav kakav vlada nad svima.»

Ministar kulture Crne Gore Branislav Mićunović:

«Ovakvim projektima intenziviramo prijateljstvo i bliskost Hrvatske i Crne Gore. Biće ih još i više, jer je pred nama definisanje trogodišnjeg programa saradnje između naše dvije zemlje kroz koji ćemo afirmisati i promovisati stvaralaštvo i baštinu naših zemalja, kroz razmjenu znanja i iskustava, koja će Crnoj Gori na putu ka Evropskoj Uniji biti potrebna i dragocjena.

Negoševom „*Lučom*“, likovno i literarno, Dimitrije se vratio Crnoj Gori, Cetinju i konačno, da budem sasvim precizan, svojoj Podgranici – Arkadiji iz svojih pripovijedanja, đe je začeta i njegova fantastika. I tu je, sa svog prozora, od najranijih dana, svakim buđenjem gledao u Lovčenski vrh, đe od prvog Dimitrijevog saznanja počiva pjesnik svojim 'vječitim snom', i đe ga je ta memljiva samština na lovčenskoj stijeni zaštitila od prometejskih orlova. Ali, gromovi su sažegli ono što je mogla biti svetačka zasmrt prvog dostojanstvenika crnogorske poezije, čije strasti zavrijeđuju vječnost, ne samo zbog žudnje i prohtjeva putu koji nije mogao obuzdati, već zbog uvjerenja da se 'tajna neba i stvarnost zemlje' mogu simbolički izraziti ljudskim tijelom. Dimitrije se jasno distancira od privida koji se može ispuniti prostorom, jer preobražavanje samo susreta u stihove veličanstvene privremenosti Njegoš je ostavio u epu koje je slikar prepoznao hodajući njegovim stazama, možda najviše nad ugašenim kraterom Vezuvijske ... »

Gradonačelnik Grada Zagreba Milan Bandić:

«Svi mi još iz gimnazijskih dana, učeći napamet „*Gorski vijenac*“, znamo da ovaj duhovnik i knez u crnogorskoj kulturi i povijesti, u nacionalnoj memoriji ima posvećeno mjesto. Zato se čini posve razumljivim da su u obilježavanje Njegoševe obljetnice uključene crnogorske kulturne, znanstvene, umjetničke i državne institucije, kao i crnogorske nacionalne zajednice izvan zemlje. Nas u Zagrebu posebno raduje činjenica da je ovaj veličanstveni hommage Njegošu priredio upravo zagrebački Crnogorac, umjetnik međunarodnog ugleda, naš sugrađanin Dimitrije Popović. Od srca ti hvala Dimitrije što si to večeras napravio! Napravio si veliku večer velikog Njegoša, veliku večer prijateljstva Cetinja i Zagreba i veliku večer prijateljstva dvaju prijateljskih zemalja, Crne Gore i Republike Hrvatske ... Koristim ovu svečanu prigodu da čestitam Dimitriju za ovaj njegoševski ciklus, ali i na svim nagradama i priznanjima koja je dobio za svoj umjetnički rad. Čestitam autorima knjige „*Njegoš i Hrvati*“ koja govori o crnogorsko-hrvatskim kulturnim i prijateljskim vezama.»

Gradonačelnik Cetinja Aleksandar Bogdanović:

«Njegoš za Crnogorce predstavlja jednu od najprepoznatljivijih, ako ne i ključnu historijsku ličnost. On je, osim toga što je svijetovni i duhovni vladar iz naše poznate kraljevske dinastije, ostavio dubok trag i kao književnik čija djela imaju izuzetan značaj i sa filozofskog aspekta. Obilježavanje dva vijeka od Njegoševog rođenja obilježiće tekuću godinu u Crnoj Gori, a u segmentima proslave učestvovaće upravo i neki od umjetnika koji su i večeras u Zagrebu predstavili svoje stvaralaštvo inspirisano Njegoševim likom i dijelom. U prvom redu koristim priliku da pomenem našeg Dimitrija Popovića, koji će na svom rodnom Cetinju organizovati više događaja, a koji je upravo večeras premijerno predstavio skulpturu koju ćemo od maja postaviti u samom jezgru grada, ispred zdanja Njegoševe Biljarde. Upravo u Biljardi Njegoš je stvarao i neka od svojih najznačajnijih djela Tako ćemo u njoj u maju prisustvovati izložbi slika Dimitrija Popovića, odnosno postavci koja će se večeras predstaviti ovdje, zagrebačkoj publici. Posebnu zahvalnost iskazujem i time što je večeras u Zagrebu predstavljena knjiga „*Njegoš i Hrvati*“, koja je samo svjedočanstvo o živim i intenzivnim odnosima naše dvije države i naša dva naroda tokom prošlosti.»

Akademik Tonko Maroević:

«Drago mi je reći nekoliko riječi pred ovim spomenikom, pred ovim hommageom umjetnika Dimitrija Popovića svom velikom sunarodnjaku, velikom crnogorskom i evropskom pjesniku Njegošu. I to Njegošu iz „*Luče mikrokozme*“, iz poezije koja vezuje našu zemaljsku sudbinu sa transcendencijom, sa metafizikom, sa projekcijom prema Višnjem. Dimitrije Popović, od djetinjstva zagledan u Lovćen, s druge je strane zagledan u onostrano i tumačeći „*Luču mikrokozma*“ na nekoliko načina – u prozi svojoj (koja je svojevrsna skica jedne kazališne izvedbe), u svojim esejima i konačno u ovom djelu koje je pred nama – povezuje, paradoksalno ali i logično, zemaljsku, tjelesnu, ljudsku sudbinu sa težnjom nadmašivanja. I nije zaludu da ovaj spomenik, da ovo djelo u sebi ima jedan oblik modelacije, oblik epiderme, oblik ljudskog tijela modeliran onako egzemplarno kao što to Dimitrije znade zamisliti. A s druge strane, naravno, uokviren egzaktnim oblicima, oblicima geometrijskim koji kao da nadmašuju zemaljsku egzistenciju ... »

Predsjednik NZCH dr. sc. Radomir Pavićević:

«U godini smo našeg najvećeg pjesnika, nebesnika, čovjeka koji nas je svojim djelom učinio duhovnim Evropljanima. Održavanje ovakvih skupova svjedodi o tome da našu zajedničku budućnost gradimo na međusobnom obogaćivanju. To jeste prva i prava uloga naše Nacionalne zajednice, da posluži kao most saradnje naših dvaju društava i kultura. Naš Njegoš pripada nama, ali ne samo kao Crnogorcima i hrvatskim građanima, nego prije svega kao Evropljanima. Stoga promišljeni i kritički dijalog o njemu i nama, današnjima nije tek puko obilježavanje jednog jubileja, nego i pravi mali duhovni praznik na kojem odmjeravamo naše sposobnosti uz primjereno vrednovanje onog najboljeg u našoj baštini koje jedino omogućuje da budemo duhovni građani svijeta, u mjeri koju nam je veliki Njegoš ostavio kao zavjet svojim djelom.»

*
* *

*Gradonačelnik Cetinja Aleksandar Bogdanović u posjeti Crnogorskom domu u Zagrebu
(5.4.2013.)*

ISTARSKI CRNOGORCI NA OTVARANJU IZLOŽBE HOMMAGE NJEGOŠU U MUZEJU MIMARA

U organizaciji Zajednice Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Istarske županije, Zajednice i Vijeća Crnogoraca Pule te Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Bujštine Umag, dana 4. aprila 2013. godine upriličen je put u Zagreb na otvaranje izložbe „Hommage Njegošu 1813. – 2013.“ u povodu 200-te godišnjice rođenja Vladike i pjesnika Petra Petrovića Njegoša koja je otvorena u muzeju Mimara.

Lijepo je bilo biti Crnogorac tog aprilskog dana, u prepunom holu muzeja Mimara i pogledati izložbu, bistu i ciklus slika velikog crnogorskog i hrvatskog velikana kista, pera i posebno kipara Dimitrija Popovića.

Imao sam utisak da je otvaranju prisustvovao cijeli kulturni i politički vrh Zagreba pa i Hrvatske.

Poznata lica opkoljena reporterima, fotoreporterima i TV snimateljima. Tu su velikani Dimitrije Popović, Veljko Bulajić, Predrag Matvejević ... i mnogo drugih.

Nezaboravnih nekoliko prekratkih sati provedenih na izložbi u „Mimari“ svima će nama ostati u nezaboravnoj uspomeni.

Samo veliki umjetnik može komunicirati s velikim umjetnikom, riječju, slikom i kistom. U ovom su se susrela dva Crnogorska velikana Njegoš i Dimitrije. Protekla dva stoljeća nisu bila prepreka da njih dvojica uspostave kontakt. Obojica streme k bezgraničnosti, obojica se upuštaju u nepoznato, nešto iza uma, nedokučivo običnom smrtniku.

Njegoš je i danas prisutan i aktualan kao što je danas i sutra prisutan i aktualan Dimitrije. Oni su bezgranični, vječni.

Vraćamo se okićeni novim spoznajama. Osjećamo se ponosnima jer smo prisustvovali velikom događaju. Nečemu što se događa jednom u sto – dvjesto i više godina. Zaključak svih nas je da bi se za ovakvo što isplatilo pješice doći iz Istre u Zagreb.

Dušan Roganović

U drugom dijelu večeri, kao dio projekta „*Hommage Njegošu*“, u velikoj galerijskoj dvorani Muzeja Mimara predstavljene su i tri knjige posvećene dvovjekovnom Njegoševom jubileju: „*Njegoš i Hrvati*“ grupe autora te monografija „*Misterijum Luče mikrokozma*“ i pripovijest „*Luča Njegoševe noći*“ Dimitrija Popovića. Ove knjige – koje su, uz financijsku pomoć Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske, zajedno objavili Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, Matica crnogorska, Centralna narodna biblioteka Crne Gore „Đurđe Crnojević“ i Skaner studio d.o.o. Zagreb – predstavili su ugledni intelektualci, a njihova izlaganja posvećena zapravo Njegoševoj misli i duhu, moderator tog dijela večeri g. Danilo Ivezić najavio je riječima koje upravo svjedoče o duhu crnogorskog pjesnika, vladara i vladike:

«Dileme čovjeka i naroda slabog kao slamka i slobodnog kao Bog, mogu se pretvarati u dramu ili jeftini folklor, ovisno da li se s njima nosi mudrac ili prostak. Za razliku od europskih romantičarskih književnih prvaka koji su bili glumci, plemići, pustolovi, vojnici ili izgnanici i stvarali uz biblioteke i učene ljude, Njegoš je državnik i vjerski poglavar. On ima odgovornost da sačuva svoj narod. U osami cetinjskog manastira on je narodni duh, mudrost i iskustvo oplemenio ličnom genijalnošću. Na odbijanje francuske vize 1837. godine Njegoš kaže: „*Ja sam slobodan čo'jek; ja ne pripadam ni Rusiji, ni Austriji, ni Turskoj; ja nikome ne pripadam. Ja sam samostalan i slobodan čo'jek i bila bi najveća zloupotreba sile, ako bi šćeli spriječiti moje putovanje. Ko mi može zabraniti da radi svojeg zadovoljstva proputujem čitavu Evropu?*“»

*
* *

Povjesničarka umjetnosti i likovna kritičarka Iva Körbler – govoreći o monografiji Dimitrija Popovića „*Misterijum Luče mikrokozma*“, inspirisanoj istoimenim Njegoševim spjevom – istakla je da se radi o do sada najvećem ciklusu Dimitrijevih crteža nakon opusa *Mističnog tijela (Corpus mysticum)*, od preko osamdeset crteža u kombiniranoj tehnici tempere, akvarela i olovke u boji te nastavila:

«Dimitrijeve spone s Njegošem duboke su i nesvakidašnje, pa možemo u izvjesnom smislu reći kako Dimitrije možda ima i veće pravo baviti se Njegošem od nekih drugih umjetnika kojima bi ova tema i motiv bili tek površni izlet u novu stranicu opusa. Ispod razine doslovne knjiške inspiracije spjevom „Luča mikrokozma“, njegove spone s Njegošem su vezane uz obitelj i djetinjstvo. Dimitrijeva kuća u Cetinju gleda na planinu Lovćen na čijem je vrhu kapela s Njegoševim grobom i koji je Dimitrije cijeloga života percipirao kao „monumentalni oltar mističnog hrama na razmeđi života i smrti“. U djetinjstvu je slušao priču o crkvenom obredu kađenja Njegoševih kostiju pri obnovi kapele kada je otvoren i Vladičin grob, čime su u Dimitrijevoj memoriji Njegoševe crne kosti postale dijelom lovćenskog pejzaža, odnosno, „mistični antropomorfni reljef nad kojim lebdi pjesnikov duh“. U Dimitrijevoj obitelji sačuvan je i dokument, odnosno, ugovor o mijenjanju zemljišta između Dimitrijevog prapradjeda, Popa Lazara Popovića-Jabučanina i vladike Njegoša iz 1835. godine s Njegoševim potpisom te križ iz 1834. godine koji je Njegoš darovao Dimitrijevu istom prapradjedu kao zahvalu što je u njegovoj službi (danas u Njegoševom muzeju na Cetinju).

Dakle, radi se o višeslojnoj likovnoj interpretaciji Njegoševog spjeva koja je posljedica više-desetljetnog taloženja umjetničkog zapažanja, sjećanja, inspiracije i velikih tema koje su se do sada pojavljivale u Dimitrijevom opusu. Gotovo najapstraktniji do sada, ciklus crteža posvećen Njegoševu spjevu „Luča mikrokozma“, daleko je od raspjevane nadrealističke ekspresivnosti i naracije, s vrlo malim registrom boja i tonova određenih boja (plava, zelena, crvena, ružičasta, ljubičasta). Postoje na crtežima velike površine bijele i crne, praznog prostora, koji bez sumnje naznačuje motiv Njegoševog metafizičkog dualizma iz spjeva što se ogleda u motivu pada duše, utamničenju duše u ljudsko tijelo na Zemlji koje je „okov duše“. U spjevu se ističe ljudsko sjećanje na preegzistenciju i stoga je veliki broj crteža s motivom ljudske glave koja gleda prema nebu i/li ispruženim rukama koje teže nedohvatljivom. Temeljnu misao spjeva o čovjekovoj svijesti o kazni koju ispašta na Zemlji Dimitrije će u crtežima interpretirati svojom prepoznatljivom likovnom estetikom s motivima lubanje i kostiju, ali će jednako tako umjesto sumorne ovozemaljske egzistencije ponuditi nadu o nebeskom kraljevstvu i nebeskim vratima. Na mnogim crtežima kompozicija je podijeljena na nekoliko polukružnih segmenata koji asociraju na duhovne dimenzije ili prijelaze koji postoje između Neba i Zemlje, jednako kao što postoji i motiv crnog trokuta i pravokutnika. Crni pravokutnik i sâm Dimitrije tumači kao simbol ovozemaljskog materijalizma, skoka u pad, dok će crni trokut također simbolizirati ograničenost ljudske egzistencije unutar tri dimenzije. Jedna cijela serija crteža nosi motiv planine Lovćen kao nesumnjivo duhovne planine koja označava približavanje nebeskim sferama, jednako kao što karakteristična upotreba plavo osjenčanih ili akvareliranih dijelova na mnogim crtežima signalizira čovjekovu povezanost s duhovnim pa čak i astralnim razinama u snu kada slobodno lutamo prostranstvima nesvjesnog i onostranog.

Cijeli je ciklus crteža pod znakom Dimitrijeve misli „ako čovjek ne doseže do nebeskih vrata luča mu osvjetljava njegov vlastiti tragični mikrokozam“, s vrlo decentnom interpretacijom nadrealističke teme Bretonovog mističnog putovanja. No, umjesto vizualno fascinantnog nadrealnog kabineta čuda, Dimitrije je ponudio do sada svoj najspiritualniji ciklus čije motivske točke mogu biti bliske pripadnicima svih velikih religija. Stoga će možda biti najpreciznije ako novi ciklus crteža posvećen spjevu o misteriju unutrašnje svjetlosti budemo očitavali kao svojevrsni meditativni predložak za vlastiti duhovni rast ili razmišljanja o tomu postoji li nešto između „Neba i Zemlje“ - kako prevladati ograničenost materijom te kako (do)pustiti rast Svjetlosti u srcu i duši.»

*

* *

Tekst poznatog hrvatskog intelektualca i profesora Boža Rudeža (koji je zbog autorove odsutnosti pročitala gospođa Milanka Bulatović), bio je istinski poetsko-likovni *hommage* Njegošu u čast, kako ga je autor i bio naslovio:

«U povodu 200. obljetnice rođenja velikog crnogorskog pjesnika i Vladike, a inspiriran spjevom *Luča mikrokozma* – Dimitrije Popović objavio je podužu pripovijetku *Luča Njegoševe noći* i ciklus likovnih radova pod naslovom *Misterijum Luče mikrokozma*.

Dimitrije pripovjedač i Dimitrije likovni *artifex*, do svih dosadašnjih knjiga eseja (*Smrt u slikarstvu, Corpus mysticum, Veronikin rubac*), romana *Raspeće strasti*, knjige pripovjedaka *Smrt Danila Kiša*, te paralelnih likovnih ciklusa, crteža, grafika i mapa posvećenih biblijskim temama ili umjetničkim velikanima kao što su npr. *Omaggio a Leonardo, Kafka* i dr. – ovom pripovijetkom i likovnom monografijom zapravo potvrđuje Aristotelovu misao: *Tamo gdje se križaju potrebe svijeta i tvoji talenti, tamo se nalazi tvoj poziv*.

Doista, malo je umjetnika u nas pa i u svijetu, koji svojim spisateljskim i likovnim talentom, širokim žanrovskim rasponom, dakle, svojim pozivom, tako uspješno i tako suvereno, riječju i slikom, reflektiraju temeljna pitanja ljudske egzistencije i transcendencije: života i smrti, kao što to čini Dimitrije.

Ovaj puta inspirativno vrelo i duhovno nadahnuće (uz rodbinske veze dviju uglednih cetinjskih obitelji: Popovića i Petrovića, još od prije 200 ljeta) – Njegoševa je *Luča mikrokozma*, poema o borbi duha i tijela, svjetlosti i mraka, dobra i zla. Što je i razumljivo kad se zna da ovaj filozofsko-religiozni spjev, u crnogorskoj memoriji i nacionalnom imaginariju, u Njegoševu životu i pjesničkom opusu – ima uzvišenu posvetu i simbolično značenje.

Jer, kako kaže Njegoš, „zadatak je smiješni ljudska sudba, ljudski život snoviđenje strašno“, a „ljudsko tijelo prašina s kojom se i vihori igraju“ (Posveta, 3).

Ali, zato se s druge strane, u režiji B.S. (inicijali izvedeni iz teološko-filozofskog konteksta, sukoba Boga i Sotone), na prostoru ispred *Njegoševe Bilijarde*, između *Crkvenog suda* i *Narodnog muzeja*, uz sudjelovanje svih Cetinjana, odigrava veličanstveni *Događaj*; u transu i zanosu, glazbeno-scenska, multimedijalna predstava *Luča Njegoševe noći*.

Predstava je svečana i uzvišena, prožeta njegoševskom duhovnošću i apoteozom montenegrinstva, puna je snoviđenja i simbolike, ljubavi i ljepote; ljepote inkarnirane u prelijepoj ženi, „tom savršenstvu tvorenija tajanstvene sile Božje“, jer „ništa ljepše nit je kada niti od nje stvorit može“.

Učeni Vladika i ljubveni poeta, mada u monaškom habitu, vrlo dobro znade i čuti da je „ljubav jaka kao smrt“ i da je „žar njezin žar vatre i plamena božjega“ (iz biblijske *Pjesme nad pjesmama*).

Čini se, nije mu nepoznata *Žena*, pjesma Lope de Vege u kojoj se slavi njezino božansko/anđeosko, ali i demonsko biće:

Žena je dobro najveće u ljudi,

(ludost je reći da to nije tako)

ona nam daje život, dobro svako,

ona nam često smrt i otrov nudi.

i bog ne stvori od nje luđe stvari:

sad anđeo je, sad gora od zmije.

(prejev N. Milićevića)

U Njegoševu i Dimitrijevu umjetničkom opusu *Žena* i *Križ* imaju posebno značenje.

I poput Rodinove skulpture *Krist i Magdalena*, jedinstvene umjetničke i mistične simbioze, umirućeg grča i erotskog drhtaja, uzdah i hropca, erosa i thanatosa, tako nam i Dimitrije ovim *Događajem – Predstavom*, scenografijom i horom, pričom i slikom, kao u antičkoj drami, uprisutnjuje žive likove pune strasti i unutrašnjeg razdora.

Dramaturgiju i ritam ove Dimitrijeve – Njegoševe *Luče* doista obasjava *lux spiritualis*, a dekorativni pano, odnosno prirodni ambijent u kojem se predstava zbiva, zaista su veličanstveni i jedinstveni: Lovćen, zvijezde, nebesko plavetnilo, morska modrina, zeleni borovi, izlazak i zalazak sunca, smjena svjetlosti i tame, kršćanska ikonografija i Biljarda, što su znamenja i postaje Njegoševa kratkog ali veoma sadržajnog i bogatog života.

Jednostavno, i ovom „pričom u priči“ Dimitrije potvrđuje se kao vrhunski stilist i artist.

Kompozicije ciklusa *Misterijum Luče mikrokozma* (90 većih i manjih formata, olovka u boji, tempera, akvarel, nastalih u zadnjih 10 godina) nisu nastale kao ilustracija spjeva. Naprotiv, one su

umjetnička transpozicija Njegoševе poetike i života, njegova karaktera i ethosa, zapravo literarno-likovna interpretacija vječnih a nedokučivih, nespoznatljivih istina i ljepota, izazova i sumnji, tako svojstvenih svakom čovjeku.

Na kraju, ovom trilogijom (priča – skulptura – likovni ciklus), Dimitrije je, uz 200. obljetnicu rođenja, za poetu i Vladiku priredio pravi *Symposion*, u izvornom značenju te grčke riječi: tu se znalački i predano raspravlja o ljubavi i smrti, umjetnosti i filozofiji, patnji i smislu čovjekova života, o demonima i erotici, o duhovnosti i moralnim dilemama; o istini i pravdi, o prolaznosti i beskonačnosti, o križu i kosmosu, svetom i svjetovnom, o slobodi i nuždi; za istim stolom Dimitrije je okupio pjesnike, filozofe, teologe i umjetnike: od grčkih bogova i muza, starozavjetnih proroka, Platona i Origena do Dantea, Byrona i sv. Augustina ...

U ovom umjetničkom, literarno-likovnom vijencu objedinjeni su san i java.

Pa tko ne bi blagovao i uživao na takvoj gozbi?!

Doručuješ s Aristotelom, ručaš sa Senekom, večeraš s Augustinom.»

*

* *

Svoje kazivanje o tome kako se umjetnik Dimitrije Popović odužio *Luči mikrokozma* čak na tri načina, akademik Tonko Maroević započeo je osvrtom na pripovijest *Luča Njegoševе noći*:

«Kumovao sam prvom Dimitrijevom literarnom uratku, *Veronikinom rupcu*, i evo ostalo mi je da i dalje pratim različite njegove emanacije, najrazličitije naravno u *Luči Njegoševе noći*, gdje je Dimitrije zapravo istovremeno bio i redatelj i scenograf i koreograf jednog multimedijalnog spektakla, ali na neki način i mitograf ambijenta u kojemu je smjestio svoj trotaktni prizor.»

i nastavio o zamišljenoj predstavi u cetinjskoj noći, u kojoj sudjeluje svekoliko pučanstvo, u kojoj postoji ženski lik koji se svlači, postoje rubac i krv, a postoji i:

«zvono koje ritmizira, reklo bi se ritualizira događaj ... zapravo nas sili da se zamislimo, da meditativno sudjelujemo u jednom viđenju i zamišljanju nečega što je naravno ne ilustracija ne ni doslovna interpretacija nego jedna određena misaona konstrukcija na temu *Luče mikrokozma*.»

Vraćajući se potom umjetnikovim „konstrukcijama“ koje pripadaju tzv. lijepim umjetnostima, akademik Maroević je kazao:

«Dimitrije je ipak, na kraju i na početku, čovjek vizije, likovnjak; likovnjak koji ima u sebi upravo želju da spoji nespojivo. Njegov mimezis ili njegova sposobnost sugeriranja, modeliranja ljudskog tijela ide do verizma, do naturalizma, do katkad (kao što je kolegica Körbler s pravom upozorila) ne samo do nadrealnog nego do morbidnog, upravo hiperrealističnog. Ali, s druge strane, u svojim konstrukcijama, u svojim kombinacijama čini mi se da je bio vođen jednom bitno drugačijom idejom: ove slike imaju u sebi rez, imaju bod, imaju križ i imaju sjaj. Imaju dakle četiri elementa po kojima je svaki prizor na neki način „razrezan“, „ukrižen“. U kojima se spaja nespojivo – preko sjaja, preko bljeska uspostavlja se veza nespojivoga, veza karnalnoga, veza tjelesnog, organskog i veza neorganskog, apstraktnog i nadrealnog.

Eto u tom smislu je u seriji crteža i u skulpturi koju smo vidjeli Dimitrije otjelovio svoju viziju, materijalizirao je zapravo nešto što se materijalizirati ne da. Stoga nije ni čudo da je dio svoje energije, svoje imaginacije uložio u zamišljanje jedne predstave koja bi toj tjelesnosti zapravo dala još dodatnu duhovnu dimenziju, dimenziju trajanja u vremenu.

A kao slikar, ovoga puta čini mi se da je nadmašio samog sebe, nadmašio ograničenja svojega rukopisa, nastojeći u njega unijeti čak katkad ne samo apstraktnе, ne samo nadrealne nego upravo suprematističke elemente (npr. sa crnim kvadratom na bijelom polju, podsjećajući time na jednu

ortodoksnu liniju ikonike koja u sebi nosi najviše metafizičkog napona i naboja, koji se ne daje potrošiti u banalnom, u efemernom ...). U dodiru krajnosti, u dodiru između fetusa s jedne strane i smrtne lubanje s druge, između čovjeka rassetosti i čovjeka podzemljara i njegove nebeske projekcije i sudbine, Dimitrije se odužio svom velikom pretku Njegošu, pjesniku koji doista zaslužuje s pravom ne samo da bude crnogorski bard nego i prvoklasni evropski autor.»

zaključio je akademik Tonko Maroević, naglasivši da je pjesnik *Luče mikrokozma* zapravo pjesnik za 21. i 22. stoljeće.

*
* *

Rekavši najprije kako je ugodno iznenađen ne samo brojem posjetilaca nego i prisnošću koju je osjetio na otvaranju izložbe, prof. dr. sc. Predrag Matvejević je iznio i ohrabrenje činjenicom da je – usprkos tome da je mnogo toga srušeno na ovom tlu i u ovom podneblju – nešto ipak i ostalo, kao što je veličina kakva je Njegoš, kome su i posvećeni radovi Dimitrija Popovića. Istakavši kako je gledao i pratio rad svjetski poznatog slikara i napomenuvši kako je bio u prilici da taj rad prikaže u Italiji i Francuskoj, prof. Matvejević se posebno zadržao na načinu kojim je prevaljen put između lika i slike u izloženim djelima, gdje vidimo Njegoša suočenog sa asocijacijama vladara i vladike:

«Oslikati te asocijacije to je jedno posebno umijeće kojim se diči naš Dimitrije. Na ovim djelima koja smo imali prilike vidjeti večeras, romantizam je viđen očima realista, ali – vidljivo je – realista koji nije zatočen realizmom (to je vrlo važno jer realizam zatočen realizmom ne uspijeva doći do nas)! To su simboli bez banalnosti simbolizma, bez dopadljivosti, bez nametljivosti ... »

Osvjedočeni kosmopolit i humanist podsjetio je kako su evropsku poeziju stvarali veliki lučonoše poput Dantea, Šekspira, Servantesa, Puškina ... i kazao da u te svjetlonosce i svjetionike spada i Njegoš, a navodeći iz Njegoševog *Pozdrava rodu na novo ljeto* poznate, gotovo programske stihove *Lipo, ljepo, lepo i lijepo / ... / listovi su jednoga cvijeta*, profesor Matvejević je kazao da zbog sukoba koji su obilježili kraj prošlog stoljeća na ovim prostorima ne smijemo zaboraviti svijetle trenutke koji su takođe obilježili našu povijest. A potom je nastavio:

«Danas, u trenutku kad nas zapljuskuje jedna vrsta klerikalizacije koja nije najbolji izraz vjere kojoj pripadamo, vrijedi pomenuti i stav čovjeka koji je težak bio na riječi, a još teži na hvali – Miroslava Krleže – da Njegoš „stoji pred nama kao romantik koji je imao smionosti da se opre čitavom jednom misaonom vrhunarnom načinu mišljenja onoga perioda. O tome da čovjek na ovome svijetu životari bijedno osamljen i Njegoš je počeo razmišljati već davno, moglo bi se reći na početku svoga puta. I otevši se tako poznatoj idealističkoj shemi da reflektivno fiktivno zamišlja ljudsko postojanje na zemlji kao sjenku neke božanske vrhunaravne svrhe, on je smisao zbivanja počeo otkrivati isključivo u čovjeku samom.“»

A upravo je pravi umjetnik kakav je Dimitrije Popović uspio predočiti Njegoševu pjesničko djelo na način da o njemu sačuva sliku koja nadahnjuje pokoljenja – kazao je prof. dr. sc. Predrag Matvejević na kraju svog izlaganja.

*
* *

Slavista svjetskoga glasa i jedan od autora *Pravopisa crnogorskoga jezika i Gramatike crnogorskoga jezika*, prof. emer. dr. sc. Josip Silić – koji je i jedan od autora u knjizi „*Njegoš i Hrvati*“, posvećenju prvenstveno vezi Njegoša i hrvatskih intelektualaca njegovoga doba – govorio je o jeziku *Gorskoga vijenca*:

«U kritičkome izdanju Gorskoga vijenca 2005. godine Radmilo Marojević u uvodnome tekstu kaže da je rekonstrukcija ortoepije jezika Gorskoga vijenca zasnovana na "novoštokavskoj prozodiji", tj. na prozodiji na kojoj je zasnovana i ortoepija srpskoga književnog jezika. Naš je stav drukčiji.

Gramatička, stilska i prozodijska raznolikost čini jezik Gorskoga vijenca autonomnim. On svojom izvornošću upućuje na crnogorski jezik. Nećemo reći na "crnogorski književni jezik", nego na jezik crnogorske

književnosti. Mi inače smatramo da jezik književnosti treba promatrati izvan odnosa s književnim (standardnim) jezikom.

Sve ono što se nalazi u jeziku književnosti, u ovome slučaju crnogorske, jest rezultat izbora mogućnosti koje pruža sistem - dakako štokavski. U tome izboru nema zabrane. Njemu dakle treba pristupiti lingvistički, a ne sociolingvistički. Njime naime vladaju isključivo jezična, a ne i jezična i društvena pravila kakva vladaju književnim jezikom.

Evo nekoliko podataka o tome:

U unutarnjim se svojstvima jezika Gorskoga vijenca ističe jatovska jotacija: *tje* se ostvaruje kao *će*, a *dje* kao *đe*. Usp.: *u glavu mu pamet učeraste* i *pođetinji čelo namršteno*.

U vezi s time ima nesporeduma. Kaže se da crnogorski jezik ima 33 glasa (fonema), dakle 2 glasa (fonema) više nego hrvatski, srpski i bosanski.

Crnogorski jezik pripada štokavskom sistemu, kao i hrvatski i srpski i bosanski, koji (štokavski sistem) ima 36 glasova (fonema). Fonemi su činjenice sistema, pa su takvi potencijalni.

Crnogorski je jezik ostvario 2 fonema više od ostalih. To je zato što je napustio pravilo o *je* kao činjenicu refleksa glasa jata.

Tako je *zjènica* postala *žènica* (u opreci prema *žènica*), a *sjènica* - *sènica* (u opreci prema *šènica*).

Tim je svojim rješenjima crnogorski jezik ispunio mrežu tvrdih i mekih suglasnika. Tvrdomu je š dodao meko *ś* i tvrdomu *ž* meko *ž*.

U ijekavskim jezicima svršeni glagoli na *-jediti* prelaze u nesvršene glagole na *-ijedati*. U to pravilo crnogorski uključuje i glagole sa strukturom *-jesti*: *nasijedati* (prema *nasjesti*), *odsijedati* (prema *odsjesti*) i sl.

Njegaš je mnogo toga podredio strukturi stiha. Gdje fonijska realizacija grafije zahtijeva *ije*, rabi i dvosložno *ije* i jednosložno *je*. Tako *ne pušta se da je zlo pobijedi* /pobijèdī/ kaže *da je zlo pobijedi* /pobijédī/, za /vijènac/ u težak *vijenac* kaže /vijénac/, za *bijele* /bjièlē/ kule kaže /bjièlē/ kule itd.

Mnogo bi toga bilo riješeno kad bi naglasak (i, općenito, prozodija) bili usklađeni sa stopama - onako kako to njima odgovara. To (ne samo ovdje) nije općenito (u teoriji stiha) opisano.

Tako bi *ispod nas* u *svud ispod nas munje sijevaju* trebalo glasiti *ispòd nas*, a ne *špod nas*, u *svugda nosim rena uza sebe uzàsebe*, a ne *žpòd nas* itd.

U Njegaševu jeziku ima i analitičnosti (bez padežnih nastavaka) i sintetičnosti (s padežnim nastavcima). Usp.: *na Lovćen sam vazda ljetovao*, *aljinah je na nebesa dosta* itd.

Ima dosta toga što bismo mogli pripisati lokalnomu crnogorskom govoru. Takvi su npr. oblici *rekā, utekā, bježā, penjā* itd.

Da na kraju kažemo i ovo: Tekst je Gorskoga vijenca i u formalnome i u sadržajnome smislu sličan tekstu usmene književnosti. Posebno se to vidi u mudroslovnim dionicama. Njih ima vrlo mnogo. Ima ih i koje podsjećaju na poslovice: *U dobru je lako dobro biti, Na mucu se poznaju junaci, Ko će bolje, široko mu polje* itd.»

*
* *

Prisutnima se, u ime izdavača, obratio prigodnim riječima i predsjednik Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske dr. sc. Radimir Pavićević, govoreći o proteklih deset godina u kojima je NZCH, zajedno sa hrvatskom manjinom iz Crne Gore i Maticom crnogorskom, objavila knjige o hrvatskim kulturnim i znanstvenim radnicima crnogorskog porijekla te o Hrvatima koji su djelovali u Crnoj Gori. Njih je krasio bogati dvojni identitet kao dragocjena potpora njihovim vrhunskim postignućima u stvaralačkom radu, kojim su sebe ugradili u kulturnu i duhovnu baštinu i hrvatskog i crnogorskog naroda. Dr. Pavićević je izrazio uvjerenje kako će se takvi izdavački napori nastaviti i u bliskoj budućnosti, kada će se korišćenjem već dostupnih evropskih arhiva upotpuniti naša saznanja o takvim ljudima, koji su najdragocjeniji i zapravo su nezaobilazne povezne tačke tih dvaju bliskih naroda.

*
* *

Skulptura „*U slavu Njegoševe misli*“ ne odnosi se samo na Vladičinu pjesmu *Misao* nastalu 1844. godine koja se smatra prologom spjevu *Luča mikrokozma*. Naziv skulpture odnosi se u širem smislu na kompleksnost pjesnikove misli, njene poetske, filozofske, teološke i mistične dimenzije, na misli koje govore o čovjeku, toj „luči mikrokozma“ kao tragičnom biću. Inspirativni osnov za skulpturalnu kompoziciju našao sam u Njegoševoj pjesmi *Crnogorac k svemogućem Bogu* nastaloj 1833. godine u kojoj pjesnik govori o nemogućnosti čovjekovoj da spozna Boga odnosno samoga sebe.

Skulptura simbolički predstavlja tu čovjekovu uzaludnu težnju ka spoznaji apsoluta. Visoki rosfrajni krak usmjeren prema nebu upućuje na nedokučivost kozmičkog misterija, dok drugi, niži također zašiljeni rosfrajni krak sugerira ograničeni domet čovjekove spoznaje. Ljudska glava metarmofozne anatomije izražava stremljenja duha zarobljenog u „tjelesnoj tamnici“. Čovjek kao kažnjenik zemaljskog bitisanja živi svoju tragičnu sudbinu svjestan tajne koju ne može spoznati. Možda je može spoznati tek u smrti, jer kako Njegoš kaže «*Ovoga su u grobu ključevi*».

Dimitrije Popović

Na kraju večeri koja je bila istinska gozba duha – podsjetimo se da je kod starih Grka riječ *σμπόσιον* označavala gozbu, ali je to i naslov Platonovog djela o ljubavi i erosu – slavljenik, svjetski poznati hrvatski i crnogorski slikar Dimitrije Popović zahvalio je prvo svima koji su svojim prisustvom učinili večer svečanom, zahvalio je i na riječima izgovorenim o njegovom djelu, te svoje izlaganje o Njegošu kao motivu i temi koja ga je posebno zaokupljala započeo zapravo riječima koje smo bili u prilici da pročitamo u br. 70 „*Crnogorskog glasnika*“, kada smo sa zahvalnošću objavili jednu, možda manje poznatu, stranicu iz umjetnikovog života:

«*Sa prozora moje roditeljske kuće na Cetinju jasno se vidi impozantni Lovčenski masiv s Jezerskim vrhom na kojem se kao sitno izbočenje, kao kakva kamena bradavica ocrtavala silueta Njegoševe kapele u kojoj se nalazio grob crnogorskog vladike i pjesnika ...*»

a kazivanje je završio Njegoševim stihovima:

*Blago tome ko dovijek živi,
imao se rašta i roditi!*

Z.D.

U Crnogorskom domu u Zagrebu predstavljena
KRONIKA NZCH 1991-2011

Prvo u nizu u 76. broju „*Crnogorskog glasnika*“ najavljenih predstavljanja knjige Danila Ivezića **KRONIKA NZCH 1991-2011**. upriličeno je 26. marta ove godine u Crnogorskom domu u Zagrebu. Poželevši u ime Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb dobrodošlicu svim prisutnim u Crnogorskom domu – a među njima su bili i uvijek dragi gosti u našoj sredini: sekretarica Ambasade Crne Gore u Republici Hrvatskoj gospođa Ana Zeković, izaslanik gradonačelnika Grada Zagreba gospodin Željko Zaninović i predsjednik Hrvatske bratovštine Bokeljska mornarica 809 dr. Josip Gjurović, te poznati i priznati javni i kulturni radnici gospođa Milka Babović i akademski slikar Dimitrije Popović – moderator predstavljanja dr. sc. Zoran Drašković je kazao:

«Na svečanom obilježavanju dvadesete godišnjice osnivanja i djelovanja Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, održanom 21. decembra 2011.g. u Češkom narodnom domu u Zagrebu, predsjednik Zajednice dr. sc. Radomir Pavićević najavio je da „cjelovitu hroniku Zajednice do današnjih dana priprema naš Danilo Ivezić, koji je tom zadatku pristupio sa svojom uobičajenom istraživačkom savjesnošću i politološkom analitičnošću.“»

i potom nastavio:

«Kao rezultat autorskih i uredničkih pregnuća dugogodišnjeg tajnika NZCH g. Danila Ivezića nastala je, na 260 stranica, **KRONIKA NZCH 1991-2011**. Knjigu koja bilježi dvije decenije postojanja i djelovanja NZCH, zajedno su – uz finansijsku pomoć Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske i Zagrebačke županije – objavili NZCH i Skaner studio d.o.o. Zagreb i to u tiražu od 1000 primjeraka! Večeras ćete prisustvovati prvom predstavljanju **KRONIKE NZCH**. Teško da bi o toj knjizi, ali i o protekla dva desetljeća naše Zajednice, neko mogao mjerodavnije da govori i svjedoči nego što bi to mogao učiniti – večeras, na žalost, višom silom spriječeni – predsjednik Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba u tri saziva prof. emer. dr. sc. Veselin Simović, zatim dugogodišnji predsjednik Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb i predsjednik NZCH u vrijeme kad je trebalo prebroditi četvorogodišnju krizu Zajednice prof. dr. sc. Ljubomir Kuljača, potom predsjednik NZCH od 2001. godine dr. sc. Radomir Pavićević i, najzad, dugogodišnji tajnik NZCH i autor **KRONIKE** g. Danilo Ivezić.»

U svom obraćanju prof. dr. sc. Ljubomir Kuljača je najprije naglasio da ne želi da prepričava sve događaje koji su u **KRONICI** pomenuti i napomenuo da sigurno ima još puno toga vrijednog da se spomene, a onda je započeo svoje dvadesetminutno kazivanje o nastanku i djelovanju Duštva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro - Duklja“, na čijim se aktivnostima temelje i aktivnosti današnje Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske.

Opisao je, ne bez emocija, kako je 1995. godine postalo jasno da postoji volja jednog dijela ljudi iz rukovodstva tadašnje Nacionalne zajednice da, kako je rekao, komanduju. Nesuglasice oko sadržaja i programa rada između rukovodstava Nacionalne zajednice i tadašnjeg Društva „Montenegro“ (koje je bilo osnovano 1989. godine, djelovalo na cijelom teritoriju Republike Hrvatske i bilo pokretač stvaranja Nacionalne zajednice!) te uočene nelegalnosti kod prebrojavanja glasova – kada su se ponovo izglasavali predsjedništvo i predsjednik Zajednice – prerasli su u trvenja dav rukovodstva, što se završilo tako da je uz pomoć rukovodstva Nacionalne zajednice 1995. godine ukinuto Društvo „Montenegro“.

Dvadesetak članova se nije moglo složiti s ukidanjem društva, pa su ga ponovo osnovali, ali pod imenom „Montenegro - Duklja“, koje je za nekoliko mjeseci imalo sto članova. Naporedo sa ponovnim oživljavanjem Društva, nastavila su se započeta trvenja u samoj Nacionalnoj zajednici što je doprinijelo da dio njenih ljudi i rukovodstva stupi u kontakt sa Društvom „Montenegro - Duklja“ (u čemu su im se pridružila i društva iz Osijeka, Varaždina, Rijeke) što je rezultiralo zahtjevom za sazivanjem skupštine Zajednice.

Skupština NZCH je održana 27. marta 1999. godine, ali ne u službenim prostorijama Zajednice (koje su bile zaključane od strane dotadašnjeg rukovodstva i nedostupne delegatima zakazane skupštine!), već u obližnjem restoranu „Marjan“, gdje je smjenjeno staro i izabrano novo rukovodstvo (profesor Kuljača izabran je za predsjednika NZCH), usvojen je Statut Zajednice i podniet je zahtjev Ministarstvu uprave da se izvrši njeno registriranje. Međutim, povratak u prostorije zajednice dogodio se tek 5.11., ali primopredaja finansijskih dokumenata ni do danas nije izvršena (utvrđeno je da je bivše rukovodstvo pronevjerilo 100.000 kuna).

Profesor Kuljača je dalje podsjetio kako se oživljavanje novog duha u Zajednici očitovalo i velikim entuzijazmom u održavanju prvih Lučindanskih susreta u jesen 2010. godine, pokretanju određenih edicija i biltena „Crnogorski glasnik“, uključivanjem u organiziranje svjetskog kongresa Crnogoraca ... ističući kako se u svemu tome imala ogromna podrška članstva.

Prisutnima se potom obratio predsjednik NZCH dr. sc. Radimir Pavićević istakavši najprije da je **KRONIKA** vjerodostojna knjiga o dvadeset godina Zjadnice, jer autor – ne zaboravljajući ni jednu od bitnih činjenica – piše o nama na neutralan način, te se stoga među sedamdestak naših izdatih knjiga ova zasigurno nalazi među pet prvih.

Vraćajući se u 2001. godinu, odnosno nastavljajući tamo gdje je profesor Kuljača stao, dr Pavićević je podsjetio kako je prvi i osnovni preduslov da bi neka manjina (pa i svaka grupacija koja se organizira) uspjela bilo postizanje konsenzusa, a svi uspjesi zajednice koji su postignuti u posljednjih deset godina rezultat su konsenzusa među ljudima i plod kolektivnog uma i zajedničkog rada svih onih koji su u tome učestvovali. Podsjetio je i kako se broj ljudi kao i udruženja stalno povećavao, jer se krenulo sa tri udruženja (u Zagrebu, Rijeci i Splitu), a danas ih u Zajednici ima deset. Iako mogućnosti u svakoj sredini nisu bile iste niti želje ljudi da se organiziraju, ipak su motivi i htjenja rezultirali zajedničkim programima naše manjine. Pri tome je za svaku, pa i našu, manjinu ključno bilo formiranje Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske i njegova potpora u formulisanju danas postojećih programa koji doprinose očuvanju osnovnog identiteta svake manjine.

Ističući kako nismo pridavali posebnu važnost činjenici da je prema popisu iz 2001. godine broj pripadnika crnogorske, kao i ostalih manjina, bio smanjen, dr. Pavićević je podvukao kako je za organiziranje crnogorske manjine bilo ključno zapravo to što smo shvatili da mi nismo ovdje podstanari – jer smo se odnosom matičnog naroda uvjerali da smo građani ove države jednako kao i matični narod – tim prije što smo znali da je najveći broj ljudi crnogorskog bića školovan i da je dao doprinos izgradnji u raznim segmentima života u Hrvatskoj. Rezultat takvog pristupa je i prerastanje tri ranija crnogorska udruženja u Zagrebu u jedno koje je i po svojoj kadrovskoj strukturi i po svojoj organizovanosti danas najveće udruženje crnogorske manjine, ne samo u Hrvatskoj nego i u svijetu!

Međutim, po riječima dr. Pavićevića, takvo promišljanje nije nam omogućilo samo da očuvamo svoj nacionalni identitet već i da u posljednjih deset godina razvijemo svoju stabilnu kulturnu autonomiju, dajući time doprinos i kulturnim vrijednostima države u kojoj živimo. To se ogleda kroz izdavaštvo koje crnogorsku manjinu stavlja u sam vrh svih manjina, zatim kroz uspostavu veza sa hrvatskom manjinom u Crnoj Gori (jer se dvije manjine vrlo dobro razumiju) što je dalo značajan doprinos vezama između Hrvatske i Crne Gore i, najzad, kroz zajedničke programe sa crnogorskim državnim institucijama kojima se multiukulturalne vrijednosti Crne Gore nastoje približiti građanima Hrvatske, a ne samo Crnogorcima koji su ovdje došli prije 20, 30 ili više godina.

Ističući da je Hrvatska država donošenjem Ustavnog zakona o pravima manjina postala jedna od najuglednijih tranzicijskih zemalja dala sva moguća ljudska prava koja povelja Ujedinjenih naroda garantira svim nanjinama, dr. Pavićević je i ovom prilikom naglasio da je stvar manjine da ta prava iskoristi, jer, kako je rekao, «identitet ti ne može neko dati ako ga sam ne čuvaš», pri čemu je i ovom prilikom istakao neophodnost transgeneracijskog očuvanja identiteta u svojoj familiji, a uz pomoć naše zajednice.

Posebno naglašavajući kako je Zajednica maksimalno vodila računa o uspostavljanju odnosa sa matičnom državom – budući da narod koji nema matičnu državu nema ni sigurnost – dr. Pavićević je podsjetio da je to bio jedan od ključnih razloga zašto smo svojevrjemenom otvarali pitanje internacionalizacije crnogorskog pitanja, u čemu smo imali punu podršku ne samo građana Hrvatske nego i njenih institucija, posebno predsjednika države. Naša veza sa matičnom državom je počela sa Maticom crnogorskom i Hrvatskim građanskim društvom Crne Gore, da bi se potom razvila sa Ministarstvom kulture Crne Gore i svim institucijama države uz međusobno razumijevanje i bez supstituiranja ijednog nivoa bilo kojeg organa ili institucije jedne ili druge države.

Na kraju svog gotovo polusatnog izlaganja predsjednik NZCH je posebno podvukao da smo time što smo kao hrvatski građani davali i dajemo doprinos ostvarivanju stabilne kulturne autonomije crnogorskog bića u Hrvatskoj zapravo postali prvi vjesnici stvaranja pluralnog identiteta uoči ulaska Hrvatske u Evropsku Uniju, gdje će pluralno biće imati puno više prostora za svoje djelovanje. Dokaz takvog našeg opredjeljenja su naše objavljene knjige o Lovćenu, Njegošu i Meštroviću, zatim o Vlahu Bukovcu i Crnoj Gori kao i o Alfireviću i Boki te Tinu Ujeviću i Crnoj Gori, a te knjige kao i sve ono što se u arhivima nalazi o vezi intelektualaca Hrvatske i Crne Gore na ponos je i današnjim generacijama i onima koje će sutra doći.

Zahvalivši dr. Pavićeviću na iscrpnom kazivanju, moderator večeri je na kraju zamolio g. Danila Ivezića – koji je, kako je to u najavi naglašeno, knjigu i priredio i uredio – da i on uzme riječ:

«Na samom početku knjige nalazi se latinska uzrečica *Verba volant scripta manent* (*Riječi lete, napisano ostaje*) iz dva razloga: - Crnogorci su poznati po tome da mogu pričati, ali kad' treba to staviti na papir nastaju problemi; - ono što nije zabilježeno kao da se nije ni dogodilo.

A u ovih proteklih dvadeset godina dogodilo se puno toga što je vrijedno sjećanja, što se ne smije zaboraviti. Prihvatio sam se posla upravo zbog bojazni da se ne zaboravi, ali i zbog toga što je godinu dana ranije jedna izuzetno značajna obljetnica (20 godina Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb) ostala bez svoje *kronike, monografije, storije* ili nečeg sličnog; nažalost ostalo je na nedovršenoj priči.

Ovo je priča o NZCH, njenim aktivnostima. U razgovorima na pripremi knjige inzistirao sam na tome da ona ne bude slikovnica, niti priča o pojedincima već o *događanjima*. Normalno je da su njihovi nosioci konkretne osobe, ali se na ovaj način priče izbjegava ono pitanje koje mnogi Crnogorci znaju postaviti: „A *de sam ja tu?*“, jer svi su tu, svi oni koji su na bilo koji način doprinijeli uspješnosti mnogih događanja, koji bez njih ne bi bili ono što jesu.

Knjiga je kronika, bilježi događanja, kronološki na osnovu dokumenata. Izvori podataka u prvim godinama djelovanja NZCH su *Crnogorski glasnik* (izlazio kao bilten 1992. i 1993. godine i *Fakta montenegrina* (izlazila od 1995-2001, kada je zbog kašnjenja u izlaženju prestalo sufinanciranje od strane Ureda za nacionalne manjine), kao i dio dokumentacije koji je zatečen u prostorijama NZCH u Vinogradskoj 17.

Ono na što posebno upozoravam je činjenica da NZCH do 1997. godine djeluje kao udruga (postojale su do tada još dvije udruge: Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb i Crnogorsko kulturno društvo „Montenegro - Montenegrina“, također iz Zagreba) sa svojim ograncima (Rijeka, Varaždin, Zagreb ...), a tek nakon donošenja novog Zakona o udrugama (iz 1997) profilira se kao savez udruga, što je i danas.

Knjiga je složena u tri cjeline (četvrti dio *Dokumenta* je u funkciji prethodna tri, kao dodatak): *Povijesni pregled, Internacionalizacija crnogorskog pitanja i Crnogorci u političkom sustavu Hrvatske*.

U *Povijesnom pregledu* napravljena je podjela na šest cjelina vezana uz ono što nazivamo vremenski međaši, određeni događajima koji su mijenjali način djelovanja, organizaciju i programsku strategiju NZCH. Ti međaši su 1995., 1999., 2001., 2003. i 2006. godina.

Iako se problematika *Internacionalizacije crnogorskog pitanja* mogla obraditi u prethodnom *Povijesnom pregledu* (poglavlje 1.4 i 1.5) zbog značaja, ogromnog napora i mnoštva poduzetih radnji, kao i nesebičnog angažmana pojedinaca iz rukovodstva NZCH zaslužuje posebnu cjelinu. NZCH je ovim aktivnostima trajno upisala svoje ime u temeljima crnogorske nezavisnosti i obnovljene državnosti. Ovo kažem bez lažne skromnosti. Najveći dio teksta je koautorski tekst Dragutina Lalovića i Dušana Čizmića-Marovića objavljenog u *Ljetopisu crnogorskom* br. 2 i knjizi Dragutina Lalovića „*Države na kušnji*“, dopunjen uz suglasnost autora cjelovitim tekstovima izlaganja Don Branka Sbutege (na tribini u Zagrebu 2005) i Veselina Simovića Age (na osnivačkoj sjednici Pokreta za nezavisnu evropsku Crnu Goru u Podgorici 2005).

Uloga i problemi vijeća i predstavnika crnogorske nacionalne manjine, u najznačajnijim crtama dati su u trećoj cjelini *Crnogorci u političkom sustavu Hrvatske*. Napominjem samo u najznačajnijim odrednicama, jer ova tematika zahtijeva posebnu analizu i veći prostor.

Nastojao sam da ova priča o NZCH ne bude suhoparno nabranje podataka (što ona u suštini i jeste) već kao priča koja teče i zadržava pažnju čitatelja, ali je u isto vrijeme i izvor podataka za neka buduća pisanja, kao dokument vremena.

Posebna zahvalnost mom profesoru Draganu Laloviću, koji je svojim sugestijama i prijedlozima (jednom vrstom mentorstva) u mnogo čemu doprinio da je ovakva kakva jeste. Zahvala i Dimitriju Popoviću na naslovnici knjige i Skaner studiju koji je štampao knjigu.»

Poslije izlaganja učesnika u predavljanju knjige, prisutnima se obratio dr. Josip Gjurović, čestitajući jubilej i govoreći toplim i biranim riječima o dugogodišnjoj uspješnoj saradnji Hrvatske bratovštine Bokeljska mornarica 809 sa Nacionalnom zajednicom Crnogoraca Hrvatske, a potom je moderator večeri napomenuo da su primjerci knjige dostupni svima koji je još nijesu pribavili i kazao:

«Zaključujući ovo predavljanje, dozvolite mi da iznesem uvjerenje da je ono bilo prava prilika da se čuju i zabilježe kazivanja nekih učesnika i svjedoka događaja iz vremenâ koja polako umiču i na koja će neumitno pasti zaborav, ali – da upotrijebim riječi iz pisma „Crnogorskom glasniku“ (br. 62) uglednog novinara POBJEDE g. Vlatka Simunovića – i vremenâ za koja se nikad ne smije zaboraviti da su u njima Crnogorci Hrvatske sačuvali obraz svom narodu.»

Z.D.

U Galeriji Kristofora Stankovića u Starogradskoj vijećnici Grada Zagreba otvorena izložba

„SVIJET BOGATE IMAGINACIJE“ IVANE STANIĆ

IVANA STANIĆ rođena 1982.g. u Kotoru. Diplomirala je 2005.g. u klasi profesora Zorana Todovića, odsjek grafika. Nakon završenih studija na novosadskoj Akademiji umjetnosti, dvije godine je provela na Akademiji u Düsseldorfu, gdje je u klasi profesora Herberta Brandla usavršavala slikanje i crtanje. Do sada je imala više grupnih i samostalnih izložbi.

Samostalne izložbe

Shock - galerija, Art klinika, Novi Sad, 2005.
Kusleova kuća, Muzeji i Galerije Podgorice, 2008.
Galerija Centar, Podgorica, 2009.
Austrijska ambasada, Podgorica, 2011.

Grupne izložbe

Galerija Matice srpske, Novi Sad (izložba završne godine klase prof. Z. Todovića), 2005.
Muzej Vojvodine, Novi Sad (izložba završne godine Akademije umjetnosti), 2005.
Female beauty - Maxim, Keln, 2005.
Rundgang, Düsseldorf (izložba završne godine Akademije), 2006.
Galerija DKSG, Beograd, 2006.
Graphic-Markt, Kulturbahnhof Eller, Düsseldorf, 2006.
Godišnja izložba ULUCG, Podgorica, 2008.-12.
Podgorički likovni salon, 2008.-12.
Izložba Mladi, ULUCG, Podgorica, 2013.

Pod pokroviteljstvom predsjednika Gradske skupštine Grada Zagreba u Galeriji Kristofora Stankovića u Starogradskoj vijećnici je 11.4. otvorena izložba „*Svijet bogate imaginacije*“ mlade crnogorske akademske slikarke Ivane Stanić.

Izložbu su, uz financijsku pomoć Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske, organizovali Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb, a u okviru već tradicionalne manifestacije „*Dani crnogorske kulture*“, kojom se hrvatskoj javnosti predstavljaju vrhunski savremeni crnogorski umjetnici.

U ime organizatorâ izložbe brojne uzvanike i goste u povijesnom i cijenjenom galerijskom prostoru u ćirilometodskoj ulici na Gornjem gradu najprije je pozdravio predsjednik NZCH dr. sc. Radimir Pavićević i istakao već desetogodišnju tradiciju u organizovanju „*Dana crnogorske kulture*“ u saradnji sa crnogorskim kulturnim institucijama, a s ciljem da se multikulturalne vrijednosti Crne Gore približe ne samo pripadnicima crnogorske nacionalne manjine u Hrvatskoj nego i građanima Hrvatske.

Potom se prisutnima obratio i pokrovitelj izložbe, predsjednik Gradske skupštine Grada Zagreba g. Davor Bernardić, koji je, prije nego što će otvoriti izložbu, naglasio da se ugodno osjeća među ljudima porijeklom Crnogorcima koji su svojim životom i djelovanjem oplemenili Zagreb i kazao: «Danas imamo priliku, u „*Danima crnogorske kulture 2013.*“, ovdje vidjeti ono što spaja cijeli svijet, a to je univerzalni jezik umjetnosti mlade, talentirane umjetnice Ivane Stanić ... Taj jezik umjetnosti oplemenjuje i on je nešto što sve narode čini boljima, otvorenijima, a samo kad smo bolji i otvoreni, tada smo, usudio bih se reći, i uspješni.»

DUBOKA EMPATIJA U TUMAČENJU LJUDSKIH SUDBINA

Prvo značajno predstavljanje radova mlade umjetnice Ivane Stanić (Kotor, 1982) u prostoru Galerije Kristofora Stankovića Gradske skupštine grada Zagreba pokazalo je kako se ne radi o umjetnici kojoj je tek dana početnička šansa, već o iznimno poetološko-stilski zreloom i zaokruženom opusu koji je u kontinuitetu nastajao u proteklih osam godina. Nakon diplome 2005. godine na novosadskoj Akademiji umjetnosti kod prof. Zorana Todovića (odsjek grafike), dvije je godine provela na usavršavanju slikarstva i crtanja na Akademiji u Düsseldorfu, u klasi prof. Herberta Brandla.

Na ishodišnom tragu ekspresionističkog crteža i senzibiliteta, Ivana Stanić u slikocrtežima malog formata u kombiniranoj tehnici sabija svu energiju i tematiku urbanog miljea, pokazujući podjednako veliku upućenost u nasljeđe njemačkog slikarstva „Nove stvarnosti“ iz dvadesetih i tridesetih godina 20. stoljeća, eha dadaističkih i nadrealističkih postupaka kolažiranja paralelnih stvarnosti u kadru slike, kao i suvremenih inačica umjetnosti graffita, stripa ili dječjeg crteža. Njezina je tematika strogo urbana, od prizora tzv. urbanog pejzaža, intimističkih prikaza mlade izgubljene generacije, raznih karikaturalnih likova čija lica-maske svjedoče o nesnalaženju u vremenu i prostoru, do vrlo psihološki istančanih portreta emotivno i psihički nestabilnih pojedinaca koje je potrošio život, bilo da se radi o ljubavnim razočaranjima, raspadanju klasične forme obitelji ili gubitku opće egzistencijalne orijentacije.

Svaki je slikocrtež jedna zasebna mala psihološka studija koja promatrača zove na

O mladoj slikarki i njenim radovima izuzetno pohvalno govorila je likovna kritičarka Iva Körbler. Zahvalnost organizatorima izložbe i svim prisutnima uputila je i sama autorica Ivana Stanić, kojoj su, nakon zvaničnog otvorenja izložbe, prilazili mnogi posjetioci i čestitali na petoj samostalnoj izložbi, a vjerujemo da su joj najdraže bile riječi dvoje izuzetnih umjetnika: poetese Maje Perfiljeve i akademskog slikara Dimitrija Popovića.

Z.D.

pomno dubinsko proučavanje slojeva prizora, jer Ivana Stanić nikada ne teži nekom površnom, jednodimenzionalnom efektu slike. Kod nje nema patvorene psihodelije, kaosa prizora, bilo kakve ideologije i estetike ružnoga koja je sama sebi svrhom jer je tobože u trendu. Jednako tako, nema „igranja“ na emocije promatrača. Njezini su urbani prizori i studije likova koji žive na gradskoj pozornici duboko autentični i proživljeni, i iz svakog crteža osjeća se duboka empatija umjetnice prema ljudima koje prikazuje, bez imalo podsmijeha, ironije, cinizma ili namjernog potenciranja groteske. Ivana Stanić empatijski bilježi i prenosi emotivno i psihološko polje portretiranih likova u svojim djelima, daleko od superiorne pozicije umjetnika kojemu su takvi motivi tek dobra inspiracija za umjetničku kreaciju, jednako kao što je u svojem autorском rukopisu daleko od citiranja ili parazitiranja nad stilom nekih većih uzora.

Pa ako nam se učini da je pozadinski okvir nekog prizora kaotičan, rastočen, nekoherentan, kompozicijski pomaknut ili osjetimo veliki stupanj narativnosti prizora, to je u slici precizno prenijet svjesni refleks psihoemotivnog stanja protagonista koje prikazuje u prvom planu prizora. Cijeli je prizor kod Ivane Stanić uvijek u funkciji tumačenja ljudskih sudbina; grad ili interijer nekog stana nije samo pozornica ili podloga na kojoj se nalaze ljudi. Usamljenost pojedinca u gradu, otuđenost, egzistencijalna promašenost, nesnalaženje unutar obiteljskih konteksta ili obiteljskih očekivanja, teme su koje su trajno aktualne. Ivana Stanić posjeduje onu duboku psihoemotivnu sondu koja je potrebna svakom velikom i značajnom umjetniku, bez straha od vlastitih i tuđih ponora psihe i emocijâ. Njezin je autorski izričaj već sada doraden i snažan u poruci, spreman za veće izložbene izazove.

Iva Körbler

O poetesi Maji Perfiljevoj – uvijek dragoj gošći i u Crnogorskom domu u Zagrebu i na brojnim manifestacijama crnogorske nacionalne manjine, koja nam je ne jednom kazivala svoje pjesme ali i ponešto iz svog života (v. npr. brojeve 68, 74, 77 i 79) – mogli smo na njenim gostovanjima i iz njenih knjiga „Samo jedan život imam ...“ (2005.) i „Tajanstva“ (2010.) saznati da joj se otac rodio na Dalekom Istoku Rusije i da je kao dječak došao u ove krajeve, da je ona rođena u Tivtu, da ju je u djetinjstvu zauvijek opčinio Bokokotorski zaliv, da se školovala i studirala književnost u Zagrebu, da danas živi na relaciji Zagreb - Tivat i da posljednjih godina često priređuje autorske večeri svoje pjevane poezije.

Saznali smo, u međuvremenu, i da će pjesnikinja svoje već dugo pripremane autobiografske zapise ljetos, u Tivtu, uobličiti u knjigu, koja bi zasigurno zavrijedila da bude objavljena u okviru izdavačkih pregnuća Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske kojima se uglednici porijeklom iz Crne Gore predstavljaju hrvatskoj, i ne samo hrvatskoj, javnosti.

Obradovalo nas je i saznanje da gospođa Maja priprema za jesen, u vrijeme Lučindanskih susreta, veće poezije kada bi nam opet kazivala svoje stihove, ali sigurno i neke crtice iz pomenutog autobiografskog rukopisa.

Pa ipak – iako znamo da je svaki čovjek tajna beskrajna – teško je bilo i pretpostaviti da će molba upućena u ime čitalaca „Crnogorskog glasnika“ da saznamo jednu njenu, možda manje poznatu, „stranicu života“ koja je na neki način povezana sa Crnom Gorom, iznjedrili izuzetno sugestivno, gotovo ispujedlyno i na trenutke potresno kazivanje istinske pjesnikinje koje čitaoca kao da čini sudionikom minulih događaja.

Nijesmo slutili ni da ćemo biti u prilici i da u ovom broju, sa iskrenom zahvalnošću, donesemo rukopis njene svima dobro znane pjesme „Sanjam“ (on će uskoro biti ekskluzivno objavljen kod jednog izdavača u Lozani).

A još manje smo očekivali – ako je ikada i bilo sumnji u to što je zapravo smisao na stranicama našeg glasila često pominjane sintagme „pluralni identitet“ – da će nam te sumnje gospođa Maja zauvijek raspršiti. Jer, znali smo da u duši pjesnika ima mjesta za cijeli svijet, a saznali smo da u srcu poetese – koja živi „na relaciji Zagreb - Tivat“ – ima mjesta ne samo za jednu, ne ni za dvije, no za tri domovine ...

Maja Perfiljeva:

MORAŠ I DALJE SANJATI DA BI ŽIVIO ...

U velikoj, staroj kući našoj u Tivtu ...

...

Tate se sjećam tek od trenutka kad je završio rat, iako sam cijelo vrijeme rata osjećala da mi nešto nedostaje. U velikoj, staroj kući našoj u Tivtu – lijepoj kući od đeda i prađeda po majci – znala sam se povlačiti u zadnju sobu, pa bi me moja najmlađa teta, koja je tada bila još djevojčica, našla i pitala:

– Što tu sjediš sama?

Bilo joj je neobično da dijete od četiri godine sjedi sâmo. Kad bi me druga djeca pitala gdje ti je tata, ja bih odgovarala:

Antoaneta-Eta (rođ. Staničić) i Igor Perfiljev

– U ratu! – ali zapravo nisam znala što je to. A kad sam jednom na tetino pitanje odgovorila:

– Pa nemam tate!

ona me je pogledala i rekla:

– Imaš! Kako ne! Ja ću ti sad pokazati kako me tvoj tata naučio da plešem kazačok!

I onda je ona odmah čučnula i zapjevala: „*Расцветали яблони и груши ...*“ (što se smjelo jer je u Tivtu oslobođenje bilo došlo ranije, u novembru 1944.), a ja sam se tada počela smijati kao i svako dijete.

...

Kad je tata došao 1945., ja sam se uplašila. Stisnula sam se uza zid i gledala ga s nepovjerenjem. Bio je u uniformi, jako je mirisao na brod, na gvožđe i ugljen (brodovi su tada bili još na ugljen). Međutim, on je onda izvadio iz džepa dva mala broša: jedan je bio pjetlić sa crvenim staklenim okom, a drugi je bio lisica – jedan za mene, a drugi za stariju sestru Laciju. Ja sam uzela taj broš i prišla sam mu, a on me uzeo na ruke i odnio na brod. Tamo su me svi mornari nosili – odjednom sam bila važna ličnost. Mornari su govorili:

– Šteta što naš kapetan Igor nema sina.

Tati to nikad nije bilo žao. A tri smo sestre.

*

* *

Što je svemu tome prethodilo, saznala sam zapravo tek mnogo, mnogo godina kasnije od mame, u ovom posljednjem ratu, kada mi je ona rekla i nešto što je mene potpuno obavezalo.

...

Dan kad sam se rodila bio je prvi maj – prvi dan okupacije Crne Gore od strane Talijana. Moj tata je još u Šibeniku morao napustiti brod (preuzeli su ga Talijani) i pješke se bio uputio prema Boki; znao je da ću se ja roditi. Trebalo je da se rodim u Dubrovniku, ali je tamo bilo neko bombardovanje, pa se mama vraćala preko Konavala, a onda je čula da je i u Tivtu bombardovanje. Na Kamenarima se susrela s tatom, ali ga nije prepoznala: on više nije bio uređen, nije imao činove, dobio je riđu bradu (putem se nije imao gdje brijati), a ona ga nikad ranije nije vidjela s bradom. On je mamu prepoznao i rekao joj da ne može ići s njom, već da tu mora čekati zbog nekog vojnog zadatka. Mama je onda produžila dalje – što nekim kamionom, što pješice – prema Kotoru i zapravo joj je već u Prčanju došlo vrijeme da se porodi. Jedna žena (koja je već imala puno djece) primila je moju mamu u svoju kuću. Bilo je jako hladno i mama je imala težak porođaj.

Maja i Igor Perfiljev

Nakon što je obavio svoj zadatak – a zapravo je primio vijest da može ići podmornicom *Nebojša* za Maltu da se, kao kraljevski oficir, priključi savezničkoj mornarici (aprilski rat je bio završen i vladalo je opće rasulo) – tata je došao k mami da joj to saopšti, a ja sam se već bila rodila.

Tata me je uzeo u ruke (ja sam bila drugorođena kćerka) i rekao:

– Etica, rađaš same Mongolke! i čvrsto odlučio (nije se dvoumio valjda i zato što su se gdje god je odlazio ti sistemi rušili):

– Znaš što, ja više nigdje ne idem. Otići ću samo tamo gdje će doći podmornica *Nebojša* jer moram naći zamjenu i više nigdje neću ići. Ja ću ostati tu!

(Imao je sad dvije kćerkice, ostao je bez primanja i tek je 1944., kad je Italija bila već pala, bio pozvan na Vis, da bi pri generalštabu radio na minolovcu, za što je kasnije odlikovan Ordenom za hrabrost i Ordenom zasluga za narod.)

Nakon što me je uzeo u ruke, tata je – prema maminom kazivanju – uzeo i posteljicu u kojoj sam se ja rodila i odnio je iza te kuće u Prčanju.

(Tu su mi kuću, kad sam bila dijete, pokazivali s mora ali je nisam bila zapamtila. Kasnije su mi objašnjavali, a i don Branko Sbutega mi je to bio rekao, gdje se kuća nalazi, da je iza jedne crkvice, i nedavno sam je išla vidjeti.)

Tata je posteljicu tamo zakopao, a kad su ga ljudi koji su to vidjeli zapitali zašto to radi, on im je odgovorio:

– Zato da moja Maja nikad ne izgubi svoju domovinu.

*
* *
*

U decenijama čekanja i moga planiranja kada ću moći putovati u Rusiju – jer to dugi niz godina nije bilo dozvoljeno, budući da je tatin rodni Mangut vrlo daleko u Sibiriji, na granici sa Mongolijom – nisam se nimalo bojala poći tamo. Bojala sam se samo da ću ostvariti jedan svoj više decenija dug san (koji me prati još od studentskih dana) i pitala se što će se sa mnom dogoditi ako ja ostanem sada bez tog sna, a sanjar sam po prirodi. Toga sam se bojala. I vidjela sam u posljednje vrijeme, kad pišem posvete u svojim knjigama, više puta sam napisala takvu misao: *Uvijek sanjaj, ali ne moraš nikad sve ostvariti, jer moraš i dalje sanjati da bi živio*. Mislim da je dobro imati snove.

...

Jednog dečka, Rusa, koji nas je autom vozio zadnju etapu puta prema Mangutu, sa velikim strahom sam upitala:

– A gdje su deve?

JEDNA LAĐA IDE SVIJETOM

...

*Bio je od malo riječi
ali pamtim još i sada –
crtao mi čudne konje –
deve iz svog zavičaja.*

*Rekla sam mu, još se sjećam:
– Neću deve, ja ih ne znam,
nacrtaj mi konje, tata!
Tiho ih je naslikao –
na papir je suza pala.*

*Jedna lađa ide svijetom
za obalu svoju moli
jedan dječak sa te lađe
u srcu me boli ...*

Već smo bili u zaleđu pustinje Gobi i bilo je puno konja, ali ne i deva! Moji su mi svi uvijek govorili da sanjam, da tamo nema deva, a ja sam im odgovarala da ih ima, jer mi ih je tata nacrtao kad sam mu jednom tražila da mi nacrtaju konje i rekao da deve postoje. (To sam zapisala u pjesmi „Jedna lađa ide svijetom“.) Saznala sam da je tuda nekad prolazio put svile, da su tu zaista bile deve, ali da su ih Mongoli, koji su bili proganjani u Staljinovo vrijeme, odveli u Mongoliju (50 km od Manguta). Međutim, prošle godine, kada je tamo bila velika suša i deve gotovo lipsale od gladi, opet su dovođene u Mangut, na ispašu, jer tu ima puno rijeka, zapravo rukavaca rijeke Onon, na čijim se obalama tata kupao.

...

Otišla sam u Mangut sa saznanjem da tamo nemam ništa, jer mi je prije dvadeset godina u ruskoj ambasadi u Zagrebu bilo rečeno da su ondje sve sravnili sa zemljom, a ja sam samo kazala:

– Pa ostalo je nebo i zemlja!

Vjerovala sam da će mi neko od mještana znati reći bar gdje je bila tatina kuća, a zapravo sam je vrlo brzo našla! Jedna Ruskinja mi je govorila:

– Nemojte plakati, Maja! To je Vaš dom, zaboga! I vaš dom Vas je čekao!

...

Nakon tog puta moj svijet snova ostao je i dalje pun i prepun. Imam puno fotografija i dnevnčkih zabilježaka koje su mi dale inspiraciju da slikam dalje, da pišem, da razmišljam. One su mi povezale razne kamenčiće jednog finog, finog mozaika što sam ih kroz život saznavala, a život – kako bi to tamo rekli – neka teče dalje kao i rijeka Onon.

...

Mangut, 23. septembra 2012. godine

Nedjelja. Dan je sunčan i vjetrovit. Skinula sam kaput i raširila ga na pjeskovitu obalu rukavca rijeke Onon, na jugu zabajkalskog kraja (60 km udaljenog od granice između Rusije i Mongolije). Da li je sve ovo san?

Legla sam na rašireni kaput, zapalila cigaretu. Osjećala sam rijeku kako tiho teče i vjetar u granama sitnog grmlja i stepskih trava iz kojih prevladava miris gorkog pelina (taj isti miris sa stepa sjećam se da je i Šolohov spominjao).

*Minja i Ivan pripremaju mali roštilj i tiho razgovaraju, na ruskom jeziku. Ja od dojmova, snova, priviđenja – ne znam što je to bilo danas? – nemam potrebu da govorim. Nemam misli. Samo osjećam, osjećam, *чувствую* ...*

A prethodno sam u pijesak, na obali rijeke Onon, bila položila kamen donijet sa naše plaže Jaz ...

SAVJET ZA NACIONALNE MANJINE REPUBLIKE HRVATSKE
DODIJELIO SREDSTVA ZA PROGRAME U 2013. GODINI

IV. CRNOGORCI

1. NACIONALNA ZAJEDNICA CRNOGORACA HRVATSKE, ZAGREB	689.000
1. Informiranje	170.000
1.1. „Crnogorski glasnik“, 6 brojeva, 52-56 stranica, format A4, naklada 1000	170.000
2. Izdavaštvo	60.000
2.1. knjiga „Rekvijem za kapitalizam“, autor prof. dr. sc. Bogomir Kovač, naklada 600, format 15x21	25.000
2.2. knjiga „Proces Kafkinog preobražaja“, autor Dimitrije Popović, naklada 500, format 20,5x13	10.000
2.3. „Prva antologija savremene crnogorske ženske poezije“, četiri autorice, naklada 650, format 13x21	25.000
3. Kulturni amaterizam	
3.1. Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb	160.000
Kulturni amaterizam:	
– izložbena djelatnost u 2013. godini	40.000
– pjevačka skupina „Montenegro“	60.000
Kulturne manifestacije:	
– Dani dokumentarnog filma u Crnogorskom domu	20.000
– Lučindanski susreti 2013.	40.000
3.2. Zajednica Crnogoraca Split	45.000
Kulturni amaterizam:	
– amaterske izložbe slika	20.000
– ženska klapa	25.000
3.3. Nacionalna zajednica Crnogoraca Rijeka	43.000
Kulturni amaterizam:	
– pjevačka grupa „Montenegrine“	8.000
– likovne izložbe amatera i likovnih umjetnika	5.000
Kulturne manifestacije:	
– Petrovdanski sabor Crnogoraca Hrvatske	30.000
3.4. Društvo perojskih Crnogoraca „Peroj 1657“, Peroj	38.000
Kulturni amaterizam:	
– crnogorska kola, balun i scenski prikaz perojske svadbe	15.000
Kulturne manifestacije:	
– 356. god. doseljenja Crnogoraca u Peroj	23.000
3.5. Zajednica Crnogoraca Pule	45.000
Kulturni amaterizam:	
– izložbe lokalnih slikara	20.000
Kulturne manifestacije:	
– Dani crnogorske kulture i crnogorskog filma, izložbe slikara, reportaža o ZCP	25.000
3.6. Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Osječko-baranjske županije, Osijek	15.000
Kulturne manifestacije:	
– organizacija amaterskih izložba slika i skulptura, promocija knjiga i filmova	15.000
3.7. Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Bujština“, Umag	3.000
Kulturne manifestacije:	
– Dani crnogorske kulture u Umagu 2013.	3.000
4. Kulturne manifestacije	110.000
4.1. <i>Dani crnogorske kulture 2013.</i> (zajednički programi)	110.000
2. CRNOGORSKO KULTURNO DRUŠTVO	
„MONTENEGRO - MONTENEGRINA“, OSIJEK	35.000
1. Izdavaštvo	
1.1. Recenzija knjige „Recepcija Njegoševa djela u Hrvatskoj“, povodom 200-te godišnjice Njegoševa rođenja, skupina autora, naklada 600, 310 stranica, format 140x200	35.000
3. KULTURNO UMJETNIČKO DRUŠTVO „MONTENEGRO - MONTENEGRINA“	
I PRIJATELJA CRNE GORE U RH, BELI MANASTIR	10.000
1. Kulturne manifestacije	
1.1. <i>Njegoševi dani</i> - obilježavanje 200-te obljetnice Njegoševa rođenja, Beli Manastir	10.000
UKUPNO CRNOGORCI:	734.000

(Izvor: „Narodne novine“ 50/2013.)

SJEDNICA PREDSDJEDNIŠTVA NACIONALNE ZAJEDNICE CRNOGORACA HRVATSKE

Peta sjednica Predsjedništva Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske održana je 2.3.2013. godine u prostorijama Crnogorskog doma u Zagrebu. Sjednicu je sazvao i vodio predsjednik NZCH dr. sc. Radomir Pavićević.

U okviru prve tačke dnevnog reda članovi Predsjedništva NZCH su najprije usvojili Izvještaj o ostvarenim programskim aktivnostima NZCH u periodu od 1.1. - 31.12.2012.g., a potom i Financijski izvještaj NZCH za isto razdoblje.

Predsjedništvo NZCH primilo je na znanje Odluku Predsjedništva Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Grada Zadra i Zadarske županije o istupanju iz NZCH. Nakon uvodnog izlaganja predsjednika NZCH i pojedinačnih diskusija, prisutni članovi Predsjedništva NZCH su izrazili žaljenje ovakvom odlukom Predsjedništva Društva, tim više što su članovi Predsjedništva NZCH bili angažirani i znatno pomogli u osnivanju Društva, kao i u svim aktivnostima izbora predstavnika crnogorske nacionalne manjine Grada Zadra i Zadarske županije. Predsjedništvo NZCH nije prihvatilo argumentaciju koja je u odluci Društva navedena kao razlog izlaska, kao ni neistine o odnosu Predsjedništva NZCH prema članu iz Zadarskog udruženja (što se može utvrditi preslušavanjem tonskog zapisa sjednice). Predsjedništvo NZCH istaklo je da, i pored svega, vrata suradnje nijesu zatvorena. Sa usvojenim zaključcima će biti upoznata i predstojeća Skupština NZCH.

U okviru priprema za redovnu godišnju Skupštinu NZCH, Predsjedništvo NZCH je utvrdilo datum i mjesto održavanja (23.3., Crnogorski dom u Zagrebu) i broj delegata za Skupštinu, kao i prijedlog Dnevnog reda za redovnu godišnju Skupštinu NZCH.

U okviru tačke dnevnog reda u kojoj se razmatralo utvrđivanje novih obaveza udruga-članica NZCH, koje se financiraju putem Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske, podvučen je značaj pravodobnog ispunjavanja obaveza, financijske kontrole i javnosti financiranja (objava financijskih izvještaja na internetu). Istaknuto je da će sve prijave u 2013. godini biti elektronske te da se u postupku prijava, odabira, praćenja i izvještavanja o ostvarivanju programa koji se financiraju iz proračuna uvodi program *POTPORA PLUS*. Istaknuta je i neophodnost utvrđivanja i donošenja *financijskog plana* od strane nadležnog tijela (što je regulirano statutom) i to godišnjeg i srednjoročnog (2013-2015) uz obvezu izmjena tijekom godine. Tijekom 2013. će biti organizirani seminari za predsjednike udruženja i osobe koje vode knjigovodstvo udruga u cilju edukacije i osposobljavanja za nove obveze. Naime, do sada je predsjednik krovne organizacije potpisivao Ugovor sa Savjetom o odobrenim sredstvima, a za 2013. godinu svaki predsjednik udruge koja je dobila sredstva (u okviru odobrenih ukupnih sredstava) potpisuje s krovnom udrugom Ugovor o prijenosu sredstava na njen žiro račun. Stoga će svaka udruga kojoj su dodijeljena sredstva morati otvoriti novi žiro račun na koji će dolaziti sredstva odobrena od strane Savjeta u 2013. godini i na njemu ne može biti sredstava iz drugih izvora (razlog je lakša kontrola doznačenih i utrošenih sredstava).

Istaknuto je da je predstavljanje knjige Vlada Vujovića „Klos“ bilo vrlo uspješno organizirano u Zagrebu uz pomoć Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske te da preko njihovih podružnica treba predstaviti knjigu i u Rijeci, Puli i Splitu, a u suradnji s našim udruženjima u tim gradovima.

Prisutni su upoznati s dinamikom i rokovima realizacije programa posvećenog obilježavanju 200-te godišnjice rođenja Petra II. Petrovića Njegoša. Predstavljanje skulpture, ciklusa slika i knjiga će biti u Muzeju Mimara 4.4., a u 5. mjesecu skulptura i izložba trebaju biti predstavljeni Crnoj Gori. Događanje u Mimari je pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

REDOVNA SKUPŠTINA NACIONALNE ZAJEDNICE CRNOGORACA HRVATSKE

Redovna Skupština Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, koju je sazvao i vodio predsjednik Skupštine Borica Šoškić, održana je 23.3.2013. godine u prostorijama Crnogorskog doma u Zagrebu. Nakon što je, na prijedlog predsjednika Skupštine, jednoglasno usvojen dnevni red, pristupilo se izboru radnih tijela Skupštine (zapisničara, dva ovjerovitelja zapisnika, verifikacione i izborne komisije), a potom je konstatovano da od 36 delegata Skupštini prisustvuju njih 29, što je dovoljno za pravovaljano odlučivanje.

Prisutnim delegatima (kojima je uz poziv za sjednicu Skupštine dostavljen Izvještaj o ostvarenim programskim aktivnostima NZCH za period 1.1. - 31.12.2012. godine kao i Financijski izvještaj za isto razdoblje) najprije je predsjednik NZCH Radomir Pavićević pružio dodatne informacije o programskim aktivnostima i financijskom izvještaju za prošlu godinu, dok su o aktivnostima udruga u okviru programa rada koji su financirani sredstvima lokalne i područne (regionalne) samouprave govorili predstavnici udruga članica NZCH. Prisutni su se upoznali i s konkretnim pojedinačnim problemima s kojima se udruženja susreću u svom radu, na prvom mjestu nedostatak prostora. Predsjedništvo će kroz svoje aktivnosti i kontakte s predstavnicima lokalne samouprave nastojati pomoći da se problem prostora riješi (Umag, Osijek, Karlovac). U narednom periodu predsjednik NZCH, tajnik i pojedini članovi Predsjedništva će prisustvovati sjednicama predsjedništva udruga članica NZCH kao konkretna pomoć (programska i organizaciona) svakom udruženju, sukladno Statutu, bez miješanja u unutarnje stvari i nametanja rješenja jer je to posao rukovodstava udruženja. Nakon rasprave prisutni delegati su jednoglasno usvojili Izvještaj o ostvarenim programskim aktivnostima NZCH za prethodnu godinu, kao i godišnji Financijski izvještaj za to razdoblje.

O zadacima i radu NZCH u 2013. godini uvodno je govorio predsjednik NZCH Radomir Pavićević. Na početku je izrazio zahvalnost svim udruženjima članicama NZCH koji svojim kulturnim programima obogaćuju kulturne sadržaje sredina u kojima žive i djeluju.

Programski sadržaji u narednoj godini planirani su u okviru četiri područja: *informiranje*, *izdavaštvo*, *kulturni amaterizam* i *kulturne manifestacije* i kao takvi prijavljeni Savjetu za nacionalne manjine Republike Hrvatske za sufinanciranje u 2013. godini. Prijedloge su dostavile

članice i oni su kao takvi proslijeđeni u okviru dokumentacije na Javni poziv. Sukladno tome izrađen je i financijski plan NZCH za 2013. u iznosu od 741.500,00 kn (*kulturni amaterizam*: 238.000,00; *informiranje* – *Crnogorski glasnik*: 170.000,00; *izdavaštvo*: 60.500,00; *manifestacije*: *Petrovdan* - 30.000,00, *Lučindan* - 40.000,00, *Perojska fešta* - 23.000,00, *Dani crnogorskog dokumentarnog filma* - 20.000,00, *Dani crnogorske kulture 2013.* - 110.000,00, što za manifestacije ukupno iznosi 223.000,00, dok je za stvaranje pretpostavki ostvarivanja kulturne autonomije planirano 50.000,00).

Svaka udruga članica NZCH će na svojim tijelima utvrditi svoj Program rada i Financijski plan, budući da dio programskih aktivnosti realizira na tzv. regionalnoj razini i u okviru sufinanciranja jedinica lokalne samouprave.

Nakon rasprave prisutni delegati su jednoglasno prihvatili Program rada i Financijski plan NZCH za 2013. godinu, pri čemu je skupština zadužila Predsjedništvo NZCH da na osnovu Odluke Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske o sufinanciranju programa uskladi doneseni Program rada i Financijski plan s tom odlukom.

S obzirom na promjene u 2013. godini u načinu izvještavanja i financiranju udruga koje sredstva dobivaju iz Državnog proračuna Republike Hrvatske (o tim promjenama je bilo riječi na 5. sjednici Predsjedništva NZCH održanoj 2.3.2013.), prisutni delegati su nakon rasprave usvojili zaključak da se u cilju ostvarivanja predviđenih promjena u svim udrugama članicama poduzmu potrebne radnje kako bi u izvještavanju i financiranju udruge mogle ispuniti obveze. Pomoć članicama će pružiti i tajnik NZCH kao i Predsjedništvo NZCH.

Sukladno Statutu NZCH, a na prijedlog Predsjedništva NZCH, Skupština je jednoglasno donijela odluku o prijemu Zajednice Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Istarske županije u NZCH.

Temeljem Statuta NZCH, a na osnovu prijedloga udruga, prisutni delegati su jednoglasno donijeli odluku o izboru članova Predsjedništva NZCH iz Zajednice Crnogoraca Pule i Zajednice Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Istarske županije. Za članove Predsjedništva izabrani su Božidar Radulović (Pula) i Božidar Caković (Novigrad).

Predsjednik Skupštine upoznao je prisutne s Odlukom Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Grada Zadra i Zadarske županije o istupanju iz NZCH, kao i sa odgovarajućim Zaključkom Predsjedništva NZCH donijetim na 5. sjednici (održanoj 2.3.2013.). Prisutni delegati su jednoglasno usvojili Zaključak Predsjedništva NZCH.

SJEDNICA VIJEĆA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE GRADA ZAGREBA

Jedanaesta sjednica Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba održana je 25.4. u Crnogorskom domu u Zagrebu. Prisutni članovi Vijeća jednoglasno su prihvatili izvještaj koji je podnio predsjednik Vijeća prof. emer. dr. sc. Veselin Simović, a u kom se najprije govorilo o odlukama Vijeća sa 10. sjednice kojima su usvojeni Završni račun Vijeća za 2012. godinu (iznos iskazan kao višak prihoda nad rashodima vraćen je u Proračun Grada Zagreba) i Izvještaj o realizaciji Programa rada Vijeća za 2012. godinu.

Potom je u izvještaju najprije istaknuto kako je Zbor „Montenegro“ uspješno nastupio 16.2. na Zagrebačkom Velesajmu u okviru manifestacije „Svi zajedno u EU“.

U Crnogorskom domu je, uz prisustvo brojnih gostiju i uzvanika, 20.2. predstavljena knjiga Vlada Vujovića „Klos“ čiji su izdavači NZCH, Skener studio i naše Vijeće. Uspješnom predstavljanju prisustvovali su i članovi porodice pokojnog Vlada Vujovića (kćerka i supruga) i u ime Ambasade Crne Gore u Republici Hrvatskoj Ana Zeković prvi sekretar.

Na obilježavanju godišnjice Pomorskog muzeja iz Kotora u organizaciji Bokeljske mornarice iz Zagreba, održanom na Tribini Grada Zagreba 4.3., prisustvovali su Radomir Pavićević, Dušan Mišković i Danilo Ivezić.

U Ministarstvu kulture Republike Hrvatske 7.3. su ambasador Crne Gore u RH Igor Građević, Dimitrije Popović i Radomir Pavićević razgovarali sa zamjenicom ministrice Vesnom Jurić Bulatović o organizacija projekta „*Hommage Njegošu*“ pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture.

U Crnogorskom domu u Zagrebu je 7.3. otvorena samostalna izložba slika Branke Grlice.

Na sastanku u Hrvatskom saboru 13.3. su ambasador Crne Gore u RH Igor Građević, Dimitrije Popović i Radomir Pavićević razgovarali s članovima Hrvatsko - crnogorske skupine prijateljstva Hrvatskog sabora o obilježavanju 200 godina od rođenja Petra II. Petrovića Njegoša.

Članovi Odbora za ljudska i manjinska prava Skupštine Crne Gore posjetili su 20.3. Crnogorski dom. Susretu je prisustvovao i veći broj članova našeg Vijeća. U ugodnom razgovoru su razmijenjene informacije o djelovanju Odbora i naših organizacija.

Redovna godišnja Skupština Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske održana je 23.3. u Zagrebu. Detaljniji osvrt na Skupštinu će biti objavljen u „*Crnogorskom glasniku*“.

Knjiga „*Kronika NZCH 1991-2011*“ autora Danila Ivezića predstavljena je 26.3. u Crnogorskom domu u Zagrebu. Prof. Veselin Simović, koji zbog zdravstvenih razloga nije učestvovao u predstavljanju, iskoristio je sjednicu Vijeća da istakne veliku vrijednost publikacije koju je autor sastavio vrlo znalački uz ulaganje velikog truda i čestitao mu na knjizi koja na vjerodostojan način prikazuje dvadesetogodišnje djelovanje NZCH. Predstavljanju je prisustvovao veliki broj članova i uzvanika. U ime Ambasade Crne Gore prisustvovala je prvi sekretar Ana Zeković.

Velika manifestacija „*Hommage Njegošu*“, pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture RH, održana je u Muzeju Mimara 4.4. Na njoj je predstavljena monumentalna skulptura „*U čast Njegoševe misli*“ i otvorena izložba ciklusa „*Misterijum Luče mikrokozma*“ autora Dimitrija Popovića, a u drugom dijelu manifestacije predstavljene su tri knjige: „*Njegoš i Hrvati*“ grupe autora te monografija „*Misterijum Luče mikrokozma*“ i pripovijetka „*Luča Njegoševe noći*“ autora Dimitrija Popovića. Iz Crne Gore događanju su prisustvovali ministar kulture Branislav Mićunović, gradonačelnik Cetinja Aleksandar Bogdanović, generalni sekretar Matice crnogorske Marko Špadijer. S hrvatske strane su prisustvovali ministrica kulture Andrea Zlatar Violić, zamjenica ministrice Vesna Jurić Bulatović, gradonačelnik Grada Zagreba Milan Bandić i brojni drugi gosti. Knjige su predstavili: povjesničarka umjetnosti Iva Körbler, Milanka Bulatović, akademik Tonko Maroević, prof. Predrag Matvejević, prof. emer. Josip Silić, dr. Radomir Pavićević i Danilo Ivezić.

Gradonačelnik Grada Zagreba Milan Bandić 5.4. primio je gradonačelnika Cetinja Aleksandra Bogdanovića. Susretu su prisustvovali Veselin Simović, Radomir Pavićević, Dušan Mišković i

Danilo Ivezic.

Delegaciju u sastavu Veselin Simović, Dušan Mišković i Danilo Ivezic, 8.4. primio je pročelnik za financije Grada Zagreba Slavko Kojić. Zatražena financijska sredstva za organizaciju Lučindanskih susreta 2013., čiji je pokrovitelj gradonačelnik Grada Zagreba, su odobrena.

U galeriji Kristofor Stanković u Starogradskoj vijećnici, pod pokroviteljstvom Gradske skupštine Grada Zagreba, otvorena je 11.4. izložba slika mlade crnogorske akademske slikarice Ivane Stanić. Izložbu je otvorio pokrovitelj predsjednik Gradske skupštine Davor Bernardić.

Tajnik Vijeća Danilo Ivezic prisustvovao je međunarodnoj konferenciji s temom „*Daljnje proširenje EU u jugoistočnoj Europi*“, 17.4. u hotelu Westin. Organizatori konferencije bili su Institut za razvoj međunarodnih odnosa Hrvatske i Švedski institut za međunarodne odnose.

Sastanku Koordinacije nacionalnih manjina Grada Zagreba s temom organizacije škola na jeziku nacionalnih manjina, održanom 23.4., prisustvovao je Dušan Mišković. Kada prijedlozi programskih aktivnosti budu definirani informiraće se članovi Vijeća naše udruge u okviru NZCH.

Dan nezavisnosti Crne Gore (21. maj) – koji je ujedno i Dan Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba i Dan Koordinacije vijeća crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske – biće i ove godine obilježen zajedničkom manifestacijom s Ambasadom Crne Gore u Republici Hrvatskoj i to na već tradicionalan način, svečanim koncertom, koji će ove godine biti održan u Muzeju Mimara; 20.5. nastupit će prof. Renata Perazić (solo vokal), mr.sc. Dina Kukulj (violina) i prof. Safet Drljan (harmonika). U prvom dijelu koncerta biće izvedena djela iz perioda baroka, romantizma i XX vijeka, a u drugom dijelu čuće se obrade pjesama kojima je protkan crnogorski muzički život, oplemenjene stilskim crtama modernog muzičkog jezika.

Zbog potrebe otklanjanja nepravilnosti iz Izjave o fiskalnoj odgovornosti (o kojima je bilo riječi na prethodnoj sjednici) prisutni su, nakon obrazloženja tajnika Vijeća, usvoji procedure stvaranja ugovornih obveza Vijeća i zaprimanja i kontrole računa (dokumenti će biti objavljeni na službenoj stranici Vijeća: www.vijece-crnogoraca-zagreb.hr). Vijeće je, na prijedlog Ureda gradonačelnika i Koordinacije Grada, načelno prihvatilo upućeni Ugovor od strane EKO VET-a vezan uz aktivnosti otklanjanja tih nepravilnosti, s tim da tajnik Vijeća provjeri s odgovornim osobama iz navedene tvrtke da li su aktivnosti koje je Vijeće već napravilo sukladne zakonskim odrednicama pa shodno tome i ukupnu cijenu koštanja njihove usluge. Predstavnici Vijeća (tajnik i zamjenik predsjednika kao i knjigovođa) prisustvovati će jednodnevnom seminaru posvećenom problematici financijske odgovornosti koji se organizira 10.5. u suradnji sa službama Grada Zagreba i Koordinacije Grada.

Dušan Mišković je prisutne informirao o Odluci Savjeta za nacionalne manjine o sufinanciranju programa udruga nacionalnih manjine u Republici Hrvatskoj i o sredstvima koje je dobila NZCH i njene članice.

U organizaciji Koordinacije vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba 28.5. će se u prostorijama Hrvatskog društva književnika održati Tribina o jeziku, na kojoj će akademik Josip Bratulić, prof.dr.sc. Ivo Pranjković, prof.emer.dr.sc. Josip Silić i prof.dr.sc. Dušan Marinković razgovarati o obilježjima i specifičnostima bosanskog, bugarskog, crnogorskog i srpskog jezika.

Tradicionalna Tribina u organizaciji Vijeća će biti održana u prvoj polovini 6. mjeseca, uz učešće prof. dr. sc. Mire Kolar Dimitrijević s temom „*Ljubomir St. Kosijer – bankar i politika*“.

Vijeće je informirano o prijedlogu projekta radnog naslova „*Razarač Split*“ i ideji o potapanju toga razarača na granici Hrvatske i Crne Gore, kao simbolični čin uspostave trajnih dobrosusjedskih odnosa dvije države. Vijeće bi s tom idejom upoznalo Kabinet Predsjednika Republike Hrvatske.

Kratku informaciju o aktivnostima vezanim uz postavljanje skulpture D. Popovića na Cetinju dao je tajnik Vijeća. Organizaciju eventualnog odlaska autobusima u Crnu Goru preuzeće naše Društvo „Montenegro“, a vijeće bi snosilo dio troškova puta sukladno programskim odrednicama.

Prisutnima je predstavljan logo projekta **DOKUMENTARNI FILM u Crnogorskom domu** i tehnička osposobljenost prostora za projekcije dokumentarnih filmova. Službeno otvorenje projekta dogovoreno je za 9.5.2013. u 20h projekcijom filma „*Nacionalni parkovi Crne Gore*“.

PROSLAVA DESET GODINA POSTOJANJA ZAJEDNICE I VIJEĆA CRNOGORACA PULE

U Crnogorskom domu u Puli, 19. aprila 2013. godine u svečanom ambijentu proslavljena je 10. godišnjica postojanja Zajednice i Vijeća Crnogoraca Grada Pule. Nakon intoniranja hrvatske i crnogorske himne, predsjednik Zajednice Crnogoraca Pule i predsjednik Odbora za proslavu prof. Božidar Radulović pozdravio je sve prisutne Crnogorke i Crnogorce i uvažene uzvanike. Među uzvanicima su bili gradonačelnik Pule Boris Miletić, kandidat IDS za župana Valter Flego, dr. Luciano Delbianco, predsjednik Zajednice Crnogoraca i prijatelja Crne Gore Istarske županije prof. Dušan Roganović, pročelnik kabineta župana Istarske županije Miodrag Čerina te gost iz Crne Gore Dragan Blagojević – predstavnik matice iseljenika.

Prof. Radulović je naglasio da je prije 10 godina potpisom osamnaest Crnogorki i Crnogoraca iz Pule osnovana Zajednica Crnogoraca Pule. S ponosom naglašavam da se radilo o veoma promišljenom i hrabrom pothvatu. Osnovna nam je želja bila okupiti Crnogorce Pule i raditi na zajedničkom cilju očuvanja nacionalnog identiteta za naše buduće naraštaje. Posebno bih naglasio zaslugu lokalne zajednice i pomoć Nacionalne zajednice Crnogoraca Zagreb. Posebno je akcentirao okolnosti da smo imali sreću učiti od perojskih Crnogoraca koji su nam bili uzor i putokaz našem radu.

Zahvaljujući Gradu Puli i svim strukturama grada dobili smo prostor koji smo adaptirali i oplemenili kao Crnogorski dom. Puno smo i zdušno radili s više uspjeha i manjih posrtaja. Istovremeno smo izabrali i Vijeće Zajednice Crnogoraca Pula.

Kvaliteta našeg rada bit će uspješnija kad se u rad uključe mladi, oni koji su rođeni u Puli, u Istri u Hrvatskoj. Rad u Zajednici i vijeću je vrlo zahtjevan za što su nam potrebni mladi i stručni kadrovi koji će osmisliti i formirati razne sekcije društva, te provoditi programe zanimljive svima kao i uspostaviti bliske kontakte sa svim strukturama kulture i politike grada Pule, Istre i Hrvatske. Oni će promicati kulturu Crne Gore. Trudit ćemo se da što čvršće povežemo i zbližimo naše članstvo sa maticom domovinom.

Na svečanosti je predstavljena knjiga „Deset godina Zajednice i Vijeća Crnogoraca Grada Pule“ autora prof. Božidara Radulovića u kojoj je taksativno opisao dosadašnji rad te dao smjernice našeg budućeg rada. Posebno je podcrtao kvalitetu rada, bolje i raznovrsnije programe koji će podsjećati na tradiciju i običaje crnogorskog naroda.

Svi učesnici proslave dobili su na dar primjerak knjige.

Podijeljena su i priznanja zaslužnim članovima zajednice i suradnicima, i to: Ljiljani Giorgi, Bogdanu Gardaševiću, Jagici Kilibardi, Vesni Nežić-Ružić, obitelji pok. Velimira Šćepanovića, Lucianu Delbiancu i TV Novoj.

U ime gostiju okupljenima se nadahnutim riječima obratio gradonačelnik Pule Boris Miletić koji je istaknuo plodnu suradnju Zajednice i grada u svim segmentima, te je obećao svaku potrebnu pomoć radu Zajednice.

Ex istarski župan Delbianco je naglasio da mu je bila čast i zadovoljstvo surađivati sa zajednicom. Bogata suradnja grada i nacionalnih manjina su ponos grada Pule.

Uz bogatu trpezu uzvanike su zabavljali pjesmom i svirkom obitelj Giorgi, Bruno Krajcar, Zoran Gardašević i drugi.

U dobrom raspoloženju slavlje se nastavilo duboko u noć.

Dušan Roganović

PREDSTAVLJANJE CRNOGORACA U MEDIJIMA

Satelitski program Crne Gore

Razgovor s predsjednikom NZCH Radomirom Pavićevićem o Zajednici, s posebnim osvrtom na njene programe za 2013.g., emitovan je više puta u martu mjesecu.

Radio Marija

Tajnica NZCH Milanka Bulatović je 24.2. u jednosatnoj emisiji „Hajdemo zajedno“ (prpraćenju izborom tradicionalnih pjesama) predstavila Crnogorke i Crnogorce u Hrvatskoj.

Mreža TV

R. Pavićević, M. Bulatović i D. Mišković su 17.4. u emisiji „Manjine u medijima“ govorili o radu NZCH, Društva „Montenegro“ i Vijeća crnogorske manjine Grada Zagreba.

POSJET STRUČNE EKSKURZIJE CRNOGORSKOM DOMU

Polaznici stručne ekskurzije Filozofskog fakulteta iz Nikšića (studij geografije), profesori i studenti, posjetili su 29.4.2013.g. Crnogorski dom u Zagrebu.

U ugodnom razgovoru i druženju u ime domaćina, tajnica Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske Milanka Bulatović i tajnik Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba Danilo Ivezić su goste ukratko upoznali s bitnim obilježjima crnogorske nacionalne manjine u Zagrebu i Republici Hrvatskoj, oblicima organiziranosti, programskim aktivnostima i

dogadanjima u Crnogorskom domu. Na kraju susreta uručeni su im prigodni pokloni, knjige iz izdavačke djelatnosti NZCH (*Diplomatska poslanstva u Knjaževini i Kraljevini Crnoj Gori, Kronika NZCH, Ljetopis popa Dukljanina, Ljetopis crnogorski*).

Kao sjećanje na susret gosti su domaćinima poklonili jubilarno izdanje *Noć skuplja vijeka* i knjigu *Zbornik radova Njegoševi dani*.

KOORDINACIJA VIJEĆA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE NA PODRUČJU REPUBLIKE HRVATSKE DOBILA SVOJSTVO PRAVNE OSOBE

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO UPRAVE

KLASA: UP/I-016-01/12-01/21
URBROJ: 515-02-01-01/3-13-3
Zagreb, 25.01.2013.

Ministarstvo uprave, u postupku pokrenutom po zahtjevu predsjednika KOORDINACIJE VIJEĆA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE NA PODRUČJU REPUBLIKE HRVATSKE, sa sjedištem u Zagrebu, Trnjanska cesta 35, za upis u Registar vijeća, koordinacija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina, temeljem odredbi članka 5. stavaka 1. i 2. te članka 8. stavka 4. Zakona o registru vijeća, koordinacija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina („Narodne novine“, broj 80/11. i 34/12.), donosi

RJEŠENJE

1. Odobrava se upis KOORDINACIJE VIJEĆA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE NA PODRUČJU REPUBLIKE HRVATSKE sa sjedištem u Zagrebu, Trnjanska cesta 35, u Registar vijeća, koordinacija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina.

Naziv KOORDINACIJE na jeziku i pismu nacionalne manjine: KOORDINACIJA VIJEĆA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE NA PODRUČJU REPUBLIKE HRVATSKE

Upis je izvršen dana 25.01.2013. godine pod registarskim brojem 472.

2. Osoba ovlaštena za predstavljanje i zastupanje Koordinacije je: VESELIN SIMOVIĆ, OIB 09420427350, predsjednik Koordinacije.

3. Osoba koja zamjenjuje predsjednika Koordinacije u slučaju njegove odsutnosti ili spriječenosti je: RADOMIR NOVELJIĆ, OIB 20622904109, zamjenik predsjednika Koordinacije.

4. KOORDINACIJA VIJEĆA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE NA PODRUČJU REPUBLIKE HRVATSKE danom upisa u Registar vijeća, koordinacija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina stječe svojstvo pravne osobe.

***Napomena.** Objavljivanje u prethodnom broju našeg glasila popisa institucija kojima se upućuje „Crnogorski glasnik“ bilo je prilika da se u bazi podataka na osnovu koje se vrši distribucija učine neke dopune, izmjene ili ispravke, kao na primjer kad su u pitanju Nacionalna biblioteka Crne Gore „Đurđe Crnojević“, odnosno Crnogorsko kulturno, prosvjetno i sportsko društvo „Morača“, Kranj i Zavičajno društvo Plava i Gusinja „Izvor“, Kranj.*

Razumije se, takva utanačenja će se činiti i ubuduće kada, kao i ovom prilikom, sa zahvalnošću primimo nove sugestije.

ZAGONETKE I ZNAKOVI

Knjiga Miraša Martinovića „*Antički gradovi, snovi i sudbine*“ – štampana u Zagrebu u izdanju Matice crnogorske, Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i Skaner studija iz Zagreba – predstavljena je 12. marta u Pomorskom muzeju Crne Gore u Kotoru.

Akademik Radoslav Rotković je kazao da opus sličan opusu Miraša Martinovića „ne može da se nađe niđe na Balkanu, pa ni u Evropi“.

– Ovđe je riječ o jednoj osobenoj književnoj tvorevini, prije svega, zato što tu nema klasične kompozicije: uvoda, zapleta, raspleta. Tu su pomiješane poezija i proza, pa je baš kao u „Gorskom vijencu“ nemoguće odrediti žanr. To u estetici nije ni vrlina ni mana – rekao je akademik dr Radoslav Rotković.

Na temelju čitalačkog iskustva sa knjigom „*Antički gradovi, snovi i sudbine*“ prof. dr Gracijela Čulić kazala je da Miraš Martinović gradove tretira kao „znakove i zagonetke u prostorima“.

– Oni su prizori izgubljenih vremena. Martinović zna da je ono što je on sanjao, već živjelo, a ono što živi, mora prepoznati svoj san – dodala je prof. dr Gracijela Čulić.

Ona je konstatovala da Miraš Martinović „snove pretvara u priče, a priče u sudbine“.

– Nizovi trajanja su beskonačni. Prepliću se kao galaksije koje vezuju vrijeme i kamen. Prolaze kroz snove i snoviđenja. Ponekad su samo slutnje, ponekad poruke i pouke. Zapisi na kamenu čuvaju sjećanja. Samo pogana duša zapis odvaja od kamena, gradove od pamćenja – kazala je Čulić.

Publicista Vlado Duletić predstavio je Miraša Martinovića kao „fanatičnog zaljubljenika u antičke tajne, misterije i kulturne dubine“.

– Tragajući za antičkim biljezima na ovim turbulentnim prostorima Miraš Martinović je literalno oživio mnoge naše davno zamrle gradove i duboko pronikao u njihove tajanstvene snove i metafizičke odsjaje – kazao je Duletić.

Miraš Martinović svoju opčinjenost antičkim gradovima i istraživački posao na njima objasnio je potrebom komunikacije sa „vanvremenom logikom koja uzima i vodi pisca“.

– Proučavajući gradove sama se zlatna nit nudi, sam ključ se nudi. I tako sam, istražujući po terenu, vjerujem uspio da te gradove oživim na način što sam prepoznao njihove sudbine – istakao je Martinović.

V.S.

(Izvor: Dnevni list *POBJEDA*, 11. i 13. mart 2013.g.)

KAFKINA MISAO NA SLIKARSKOM PLATNU

Izložba radova iz ciklusa „*Kafka*“ Dimitrija Popovića otvorena je u utorak večer (5. marta) u gradskoj galeriji „Kresija“ u Ljubljani. Izloženi radovi našeg proslavljenog umjetnika inspirisani su pripovijetkom „*Preobražaj*“ kao i Kafkinim likom i do sada su izlagani u Zagrebu, Dubrovniku, Osijeku, Pragu i Parizu. Većina radova ovog ciklusa nastala je tokom 2009. godine. Na izložbi je prezentovano dvadesetak radova, slika, crteža i objekata kao i instalacija „*Kafkina soba*“. Izložbu je postavio i otvorio ugledni slovenački likovni kritičar Aleksander Basin.

– Drago mi je da je moja izložba izazvala veliko zanimanje slovenačke kulturne javnosti. Gospodin Aleksandar Basin je postavio izložbu na veoma zanimljiv način tako da se osim formalne zanimljivosti postavke radova uspostavlja i simbolički značaj Kafkinog psihonadrealističkog portreta – kazao je za Pobjedu Dimitrije Popović.

Basin je, između ostalog, naglasio umjetnikovu preokupaciju Kafkom kao likovnim motivom napomenuvši da je prvi crtež inspirisan Kafkinim preobražajem Dimitrije Popović napravio davne 1967. godine nakon čitanja pripovjetke „*Preobražaj*“. Basin je ukazao na simboliku raslojavanja ljudske anatomije vezane za Kafkin lik i u tome našao kopču sa simbolikom piščeve misli, ističući

da posebnost ovog ciklusa čine tamni kolorit i sjajni crtež koji sjedinjeni daju poetiku bizarne poetičnosti kao pečat ovog Dimitrijevog ciklusa.

Gradonačelnik Ljubljane Zoran Janković upriličio je prijem za autora i njegovu suprugu. Tom prilikom je osim izložbe ciklusa „Kafka“, vođen razgovor i o Njegoševom jubileju i ciklusu radova Dimitrija Popovića „Misterijum Luče mikrokozma“ inspirisanim Njegoševim slavnim spjevom. Zoran Janković je izrazio veliko interesovanje za tu izložbu i obećao da će doći na Cetinje kako bi prisustvovao otvaranju ove izložbe 18. maja u Njegoševoj biljardi.

Na izložbi u Ljubljani prisustvovala su brojne ličnosti iz javnog i kulturnog života Ljubljane kao i predstavnici diplomatskog kora. Među njima bili su i ambasador Crne Gore u Sloveniji Ivan Milić, ambasadorica Španije Anuncijata Fernandez de Kordoba, pijanistkinja Dubravka Tomšić Srebotnjak, režiser Tomaž Pandur, skulptorka Mojca Smerdu, estradna umjetnica Severina Vučković koja je učestvovala u Popovićevom multimedijalnom projektu „Salome“.

A.Đ.

(Izvor: Dnevni list *POBJEDA*, 6. mart 2013.g.)

RIMSKI MOST NA PUTU DA DOBIJE STARI SJAJ

Most na Moštanici (Rimski most)

Programom Zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2013.g. obuhvaćeno je deset konzervatorskih projekata. Najsloženiji i najobimniji posao sa tog spiska prioriteta je izrada konzervatorskog projekta i primjena konzervatorskih mjera na Rimskom mostu na Moštanici.

Most na Moštanici, poznat u narodu kao Rimski most, najstarija je građevina tog tipa u Crnoj Gori. U Registar nepokretnih spomenika kulture upisan je 1961. godine. Nalazi se na starom putu iz Nikšića za Trebinje. Pouzdano je utvrđeno da su ga sagradili Rimljani još u trećem vijeku. Most je sagrađen od tesane sige pravilnog oblika. Kameni blokovi spajani su

debljim slojem maltera. Savršenstvo linija kod ovakvih objekata Rimljani su postizali primjenom grafostatike. Tjemena velikih svodova su u istoj ravni sa tjemena malih svodova i štednih otvora.

Za izradu konzervatorskog projekta i primjenu konzervatorskih mjera na Rimskom mostu na Moštanici Ministarstvo kulture izdvojilo je 35.000 eura. Posao će dodatno složenim učiniti nedostatak odgovarajuće tehničke dokumentacije, konkretno, projekta prema kome je most rekonstruisan, 1956. godine, po projektu arhitekta Đoka Minjevića. U vrijeme kada je rađena ta rekonstrukcija, most je bio u funkciji kao objekat saobraćajne infrastrukture. Za sada je poznato da je arhitekta Minjević, tokom izrade projekta za rekonstrukciju Rimskog mosta na Moštanici, studirao sliku Ilije Šobajića. Tako je došao do zaključka da je most imao prelom između drugog i trećeg luka sa desne strane, te da je iznad vijenca mosta postojalo 6 redova kamena u ogradi. Pretpostavlja se da je Minjević u svom projektu pogodio autentične proporcije mosta građenog u 3. vijeku.

V. Simunović

(Izvor: Dnevni list *POBJEDA*, 23. mart 2013.g.)

Na sajtu www.dijasporacg.me mogu se preuzeti tri udžbenika za crnogorsku dijasporu, koji su izašli u izdanju Centra za iseljenike Crne Gore. Njima su obrađeni sljedeći nastavni predmeti: crnogorski jezik, crnogorska književnost, istorija, geografija, muzika i baština Crne Gore.

Prenoseći iz Časopisa za kulturu i društvena pitanja „Agora“ (POBJEDA, 31. mart 2013.g.) osvrt prof. dr Sonje Tomović - Šundić o pitanjima tradicionalno rezervisanim za „jači pol“, uvjereni smo da i on samo potvrđuje kako je krajnje vrijeme da se izreka koja se i danas može čuti pa i sresti u nekim čitankama da je „dobro kadšto i pametnu ženu poslušati“, zauvijek zamjeni stavom da „umnu ženu valja vazda poslušati“.

VRIJEDNOSTI LEŽE U TEMELJU

U modernom dobu pitanje identiteta dobija sve značajnije mjesto, za šta postoji mnoštvo razloga. Vrijeme velikih promjena i ubrzanog tehnološkog razvoja i nauke donijelo je nove oblike i mogućnosti povezivanja među državama, narodima i njihovim kulturama utičući na stvaranje globalne civilizacije. U temelju identiteta leže vrijednosti, pa bismo mogli zaključiti da je pojam identiteta zapravo sinonim pojmu vrijednosti, samo što on obuhvata ne jednu, nego pluralizam vrijednosti. Tako je svaki identitet skup vrijednosti kao trajnih konstituenata određene identitetske osnove i njene prepoznatljivosti. Sam identitet označava jedinstvo različitih vrijednosti koje ga sačinjavaju, pa on u svojoj identičnosti ima stalnost i nepromjenljivost.

Možemo uspostaviti razliku između koncepta otvorenog i zatvorenog identiteta. Bez obzira što u osnovi oba koncepta leži istovjetnost koja nije podložna vremenskim promjenama, sam identitet nikad nije apsolutno determinisan. Postoji polje slobode koje omogućava duh zajedništva i koje sam identitet čine dinamičnim. Identitet predstavlja proces u kome se na duhovnoj osnovi sjedinjavaju rezultati i vrijednosni varijeteti. Na neki način, svaki identitet jeste rezultat slobodnog postavljanja vrijednosti, ali i unutrašnjeg duhovnog kretanja koje omogućava zajedništvo i ozakonjuje unutrašnje jedinstvo. Na neki način, identitet je sve – jedinstvenost usvojenih vrijednosti, kojom se ne poništavaju njihove razlike.

Pod otvorenošću identiteta može se podrazumijevati da je on nešto pluralno, kontekstualno, istorijsko, relaciono, da je u prirodi identiteta promjenljivost i procesualnost. To znači da je neodrživ esencijalistički koncept po kome je identitet datost koja ne zavisi od istorijskog ili kulturnog konteksta. Jedan zatvoreni koncept identiteta značio bi da se identitet uzima kao nešto monolitno, jednodimenzionalno, statično, nepromjenljivo, esencijalističko. Po tom shvatanju, svaki identitet je hermetička, u sebe zatvorena cjelina, završena i potpuna, po sebi neprotivriješna i neupitna. Time se ukazuje na to da je identitet nešto nepromjenljivo i nezavisno od istorijskog ili društvenog konteksta, kao datost na koju ne utiču spoljašnji uticaji. Predstavlja dovršenost za koju vrijeme nema nikakvo značenje, niti moć da mijenja njegovu unutrašnju strukturu.

Bilo da se radi o individualnom identitetu koji čini neku ličnost osobenom, ili kolektivnom po kome se neka skupina ljudi identifikuje kao kulturna, jezička, etnička ili nacionalna zajednica, u osnovi zatvorenog modela identiteta leži uvjerenje da se radi o zajedničkom i nepromjenljivom imenitelju utemeljujućem za smisao ličnog i kolektivnog osjećanja zajedništva. Prema ovom konceptu, identitet je u osnovi apsolutan i vječan, ne podliježe zakonima prirode, niti društvenim promjenama. Pripada pojedincu, narodu ili nekom kolektivu kao svojstvo koje čini njegovu vrijednosnu prepoznatljivost. U objektivističkom shvatanju identiteta preovladava stanovište po kome on predstavlja esencijalnu bit u promjenama obezbjeđujući svojim prisustvom njihovu trajnost.

Međutim, ukoliko bismo prihvatili u potpunosti ideju da je identitet nešto što ima u sebi trajnost, ne bismo mogli da odgovorimo na pitanje otkuda onda promjene koje su vidljive na ličnom ili kolektivnom planu. Promjene koje nastaju i koje mijenjaju identitet ne možemo zanemariti, niti uzimati kao nebitne kada je u pitanju konstituisanje identiteta. Opredijelićemo se stoga za treći model koji bismo mogli predstaviti kao otvoreno-zatvoreni koncept identiteta. Tako bismo mogli da objasnimo da identitet ne može biti nešto sasvim trajno ali ni nešto promjenljivo. Time podrazumijevamo da u samom identitetu i postoji ono što mora biti postojano, da bi se uopšte moglo govoriti o identitetu, no istovremeno i ono što je podložno spoljašnjim dejstvima i mijenja se pod njihovim uticajem.

Identitet je nemoguće održati bez unutrašnje duhovne sile identiteta, koja omogućava njegovu postojanost. Smisao identiteta je u njegovom održavanju na osi vremena, i to tako da faktor vrijeme ne može ukinuti identitet, osim da ga ispuni novim značenjima i iskustvom. Identitet je jednost u osnovi koja uslovljava da sve različitosti u njemu imaju istovjetan smisao, čineći unutrašnje jedinstvo. Tako je identitet istovremeno jedno i mnoštvenost, jedinstvenost u vrijednostima na kojima počiva i od kojih se stvara posebna cjelina.

Planetaryno širenje homogenih životnih stilova nije umanjilo našu potrebu za vlastitim identitetom koji bi se temeljio na partikularnim osnovama i posebnostima koje nas čine osobenim. Čak i u globalnoj kulturi uvijek će se obnavljati interes za odbranu svog zasebnog, ličnog, nacionalnog, političkog ili kulturnog identiteta. Vrijeme u kome živimo nije razorilo našu potrebu za ličnom autonomijom ili nezavisnošću državnom i kulturnom, bez obzira na - u ranijim vjekovima nezamisliivi - porast raznovrsnih oblika umrežavanja u politici ili ekonomiji. Štaviše, u prilici smo da više nego ikad u prošlosti tražimo odgovor na uspostavljanje ravnoteže između individualnog i kolektivnog, lokalnog i globalnog, ravnotežu između etike i politike, prava i države, religije i kulture.

Sonja Tomović - Šundić

Zbog opredjeljenja Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske da „temeljito i sistematski istražujemo i obogaćujemo naše poznavanje sudbine crnogorskoga bića na ovim prostorima još od najranijih naseljavanja početkom 15. stoljeća“ – uveli smo rubriku „PRILOZI ZA ANTROPOGEOGRAFSKE STUDIJE“, prvenstveno s namjerom da se ukaže na moguće pravce budućih takvih istraživanja u Hrvatskoj, ali i sa krajnjom željom da njihovi cjeloviti rezultati jednog dana budu uobličeni u odgovarajuću studiju i objavljeni u okviru izdavačkih pregnuća naše Zajednice.

CRNOGORSKI NASELJENICI U SJEVERNOJ HRVATSKOJ DO XVI VIJEKA

Na osnovu odlomaka jednog povećeg rada srpskog naučnika i akademika Radoslava M. Grujića, pod nazivom: „Najstarija srpska naselja po severnoj Hrvatskoj (do 1597. god)“, objavljenim u „Glasniku srpskog geografskog društva“, godina I., Sveska 2., Septembar 1912. god., u kome se na osnovu pouzdanih istorijskih dokumenata i tradicije, te etnografskih, somatoloških i drugih antropogeografskih pogataka detaljno obrađuje problem migracija slovenskih naroda na prostore Sjeverne Hrvatske, odnosno uglavnom onog dijela koji je pripadao prostoru migrantski aktivne Vojne krajine, bili smo u prilici da utvrdimo i neprijeporno prisustvo i Crnogoraca kao naseljenika tih prostora.

Prema Grujiću tadašnju Sjevernu Hrvatsku „sačinjava prostrana oblast između Save i Drave. – Na zapadu dijeli je od Štajerske rijeka Sutla i gora Macelj, a na Istoku graniči sa Slavonijom dužinom rječice Ilove“. Istoriju ovoga prostora Grujić je sažeo u nekoliko rečenica, gdje kaže da „Turske provale u XV. i XVI. veku učiniše, da su mnogi Hrvati iz Like, Krbave, Primorja i sjeverne Dalmacije uklonili se stalno sa svojih ognjišta i nastanili po ovoj oblasti. Zbog toga je Zagreb ubrzo postao središte nove etničke Hrvatske, a granice gornje Slavonije znatno se pomakose na Sjever – do rijeke Lonje. I u glavnom, od srednjeg a docnije i od istočnoga dijela tako sužene oblasti, kada se u nju oko 1540, počеше stalno naseljavati mnoge srpske pravoslavne porodice, osnovana je prva vojnička – Slovinska Krajina, koja je kasnije prozvana Varaždinskim Đeneralatom. A kada je Karlovačkim Mirom 1699. god. i donja Slavonija ponovo ušla u sastav Austro-Ugarske Monarhije, počеше predstavnici vlasti sve više identifikovati i Đeneralat Varaždinski sa Hrvatskom, nazivajući Slavonijom samo novo zadobivenu donju Slavoniju. – Tako eto, malo po malo, tokom XVIII. veka, konačno se utvrdilo ime Hrvatska i za celu ovu oblast nekadašnje gornje Slavonije ... “ Iz ovog opisa jasno se vidi da je ovaj prostor u teškim povjesnim okolnostima bio migrantski veoma aktivan i da je naseljavanje stanovništva pravoslavne vjere (koje Grujić neopravdano sve podvodi pod nacionalne Srbe) bilo prilično masovno!

Ispravljajući donekle ovu tezu Grujić kaže da „srpsko stanovništvo ove oblasti nije po porijeklu jedne etnografske kompozicije. Šta više, ono ima u sebi podosta predstavnika iz sviju oblasti naših sa Balkanskoga Poluostrva; a ponešto je asimilovalo i od drugih naroda, naročito od starih Slovinaca i Hrvata, kojima je međutim, u isto vrijeme, mnogo više dalo iz svoje sredine. Osnovu našem stanovništvu ovdje sačinjavaju Hercegovci i Bosanci, a znatno je popunjuju Srbijanci, Crnogorci i Maćedonci.“ Grujić uz navedeno tvrdi da su migracije ovoga prostora bile jake i da su sprovedene u četiri veće faze od XV vijeka pa sve do 1718. godine, od kada počinje period sporadičnih naseljavanja koja nemaju tako izražen, masovan i organizovan karakter.

Grujić u jednom dijelu studije navodi slijedeće: „Godine 1514. pominje se Vladislav, herceg od Sv. Save, kao starješina (praepositus) crkve Sv. Bogorodice (valjda manastira?) kod današnjeg sela

Glogovnice pod Kalnikom, a kao susedi njegova vinograda pominju se opet gotovo sami Srbi Hercegovci: Bratić, Kosić, Brdarić, Martinović i dr.“ Ovdje se po nama osim Brdarića, ostali navedeni mogu smatrati vjerovatno etničkim Crnogorcima.

Grujić dalje kaže za porodice kojih više nema među tamošnjim pravoslavima, „kao ni mnogih drugih starih hercegovačko-crnogorskih porodica“ među koje navodi crnogorska bratstva: Grdiniće, Vračariće (vjerovatno pivski Vračari), Vidoviće i dr., za koje kaže da su se još „i krajem XVIII. vijeka nalazile se oko Kalnika kao pravoslavni.“

Za porijeklo porodica pravoslavnih naseljenika Sjeverne Hrvatske, Grujić između ostaloga navodi da „dosta pouzdano možemo utvrditi (porijeklo – prim S.B.M.), za veliki broj ovih najstarijih porodica naših, i staru balkansku postojbinu njihovu. Veći dio, naime, vodi porijeklo svoje iz Stare Srbije i Hercegovine te današnje Srbije i Crne Gore, a manji dio iz Bosne, Maćedonije i Srema. – I to nam, u prvom redu, potvrđuju istorijski podaci i tradicija, a za tim i mnoge druge okolnosti.“

O načinu i uzrocima naseljavanja koji se dijelom mogu smatrati i opštim uslovim svih tadašnjih migracija, Grujić navodi slijedeće: „Kada su se Turci početkom 1527. počeli spremati da osvoje Liku i Krbavu, tada su oni počeli dovoditi i mnoge srpske porodice iz istočnih i južnih krajeva naših na Krajinu Hrvatsku i Dalmatinsku, da osvojene zemlje čuvaju i pomažu nove osvajati.“ Dalje navodi: „Ali, mnogi od ovih Srba, nezadovoljni s Turcima, počеше ubrzo napuštati tursku krajinu i prelaziti u pomoć Hrišćanima. – Prva takova znatnija migracija bila je već u septembru 1530.g.“ Takva naseljavanja bila su veoma intenzivna. Njih pominjemo iz razloga što smo pouzdano utvrdili da se među njima nalazio veliki broj starih crnogorskih iseljenika!

Iz Hercegovine (Grujić Hercegovinom smatra dobar dio današnje Crne Gore jer se njenim definisanjem upravlja turskim okupacionim administrativnim podjelama) navodi da su porijeklom: Ljubišići, Komadine, Odžići, od Bilećkih Rudina; te: Božovići, Vujičići, Kukići, Mandići, Nježići, Radoševići, Dobrenići, Kovačevići, Vujanovići ...

Eksplicitno iz Crne Gore prema Grujiću su: „Bajčete, Ždrale, Obradovići, Banjani, i dr. od Banjana; Balote, Zorići, Raketići, Drobnjaci i dr. od Drobnjaka; Bastašići, Devići, Murgaši i dr. od Vasojevića; Koruge, Purići i dr. od Kolašina; Brdari, Proje, Kljajići i dr. od Bjelopavlića; Heraci, Herakovići i dr. od Njeguša; te Martinovići, Radičevići, Đuraševići, Hasanovići (od Rovaca), Dodoši i dr. A iz tih jugozapadnih krajeva naših jesu i Bani, Kobasice, Oluje, Karari i dr., kojih i danas još ima po Boki i Dalmaciji; kao i: Jagodići, Danilovići, Dukići, Čavčići, Đuričići i dr., koji slave Sv. Stefana Dečanskog (Mratin-dan), te Bakići i Utješenići, koji slave Sv. Srđa kao Krsno Ime svoje. – Stoga sam i našao po ovome kraju, pored rukopisnih knjiga (iz Slatine od Bjelopavlića jedna) i sedam komada skadarskog, a jednu cetinjskog izdanja bogoslužbenih knjiga ... “

Dalje Grujić navodi da: „Ponešto porodica vodi svoje poreklo i iz Arbanije“ (ovdje se sigurno misli na Skadarski sandžak), kao na pr.: Lekići, Magoši, Đinđići i dr.

Ovdje na osnovu navedenih za nas vrlo dragocjenih podataka možemo sa sigurnošću ustvrditi da je današnja Sjeverna Hrvatska u periodu koje je Grujić na osnovu svojih istraživanja definisao kao izrazito migrantske, primila prilično veliki broj crnogorskih naseljenika. Dakle, njihovo istorijsko prisustvo na tom prostoru je neosporna činjenica, a naša je obaveza da ih ne zaboravimo!

Slobodan B. Medojević

U Crnogorskom domu u Zagrebu otvorena

IZLOŽBA SLIKA BRANKE GRLICA

BRANKA GRLICA rođena je u Virovatici. Osnovnu školu, gimnaziju i ekonomski fakultet završila je u Zagrebu. Po zvanju je diplomirani ekonomist i ovlašteni revizor. Od kraja 2010. je u mirovini. Udana je i ima dvoje djece.

Slikanje je zavoľjela i postalo joj je izuzetno važno još u osnovnoj školi, gdje je od 5. do 8. razreda pohađala likovnu sekciju. Radovi su joj bili izlagani u vitrinama škole. Sudjelovala je u nagradnom natječaju časopisa *Modra lasta* kada je i nagrađena za sliku i slika joj je objavljena na naslovnoj stranici *Modre laste* ...

Okupirana ljepotom prirode najčešće slika motive pejzaža, veduta, marina i mrtve prirode s naglaskom na cvijeće. Naslikala je više autoportreta, portreta, aktova i nekoliko slika s motivom galaksije. Najdraža tehnika kojom slika je ulje na platnu, iako voli i pastele i tempere.

Članica je Udruge slikara Nikola Trick.

U organizaciji Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb u Crnogorskom domu galerija „Montenegrina“ otvorena je 7.3. izložba 30 slika Branke Grlica u povodu trideset godina slikarskog rada pod nazivom „*Sjećanja i osjećaji 1983-2013*“.

Uz prisustvo brojnih uzvanika i gostiju izložbu je otvorio predsjednik Društva Dušan Mišković.

O autorici i njenim slikama govorio je Mirko Kovačević (dopredsjednik Udruge slikara Nikola Trick), čestitajući autorici jubilej i predstojeći praznik 8. mart – Dan žena – pročitao je dvije pjesme iz svoje zbirke.

Prisutnima se prigodnim riječima obratila i autorica Branka Grlica.

Danilo Ivezić

„Crnogorski glasnik“ izlazi uz financijsku potporu Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske. Pozivamo Crnogorke, Crnogorce i sve prijatelje da svojim sugestijama, prijedlozima i priložima pomognu redakciji „Glasnika“ na poboljšanju i daljnjem izlaženju lista. Tekstovi nijesu lektorisani te se izvinjavamo autorima i čitaocima.

SJEĆANJA I OSJEĆAJI

Ne robujući konvencijama bilo kakve vrste, Branka Grlica izrazila je na slikama svoje trenutne okupacije, misli. Poetski interpretirajući zbilju kroz manje grupe slika oslikava godine; ti nizovi su sličnih likovnih karakteristika i govore o doživljaju svijeta kroz membrane sjećanja te počinju nizom pejzaža: *Marina, Bosanska ulica, Put ...* koji lirski, meditativno, smirena kolorita slijede samo imperatve autoričina doživljaja.

Dok pratimo slikaricu kroz godine (slike su nastale od 1983. – 2013. godine) vidimo kako njen interes varira od mrtve prirode, cvijeća, do skoka u apstrakciju i konačno, u posljednjoj slici iz 2013. godine, u akt.

Tema pejzaža se pojavljuje u još slika: *Zrinjevac, Polja lavande, Virovitički ribnjaci, Cvjetni trg ...* no u tim kasnijim radovima primjećuje se jedan nemir kolorita, jačina boje ovdje prikriva osjećaje, slično kad nas netko pita kako smo, te odgovaramo – uz smiješak – dobro.

U slikama s temom mrtve prirode: *Jabuke, Smokve, Nar ...* slikaričin rukopis je jak, sigurnog balansirajućeg kolorita, zaustavljen u pravom trenutku tako dajući čvrstoću završenosti slike. To su, po mom mišljenju, najbolja autoričina djela, dok kod slika *Perunike, Crvene ruže iz mog vrta, Božuri, Bijele orhideje* tema cvijeća – koja kao personifikacija proljeća je simbolom prolaznosti ljudskog života – dekorativnost zamagljuje autoričin izražaj. Ta, često najlakša tema, je zato i u svojoj biti najteža ... uspjeh je rijedak čak i kod profesionalnih, akademskih slikara. Čovjek kao tema je zastupljen samo u tri slike: *Autoportretu*, gdje autorica slika sebe pri stvaranju slike, znači u onom intimnom, svetom trenu stvaranja. Lik je pomaknut iz fokusa, dijeli prostor s štafelajem te nam tako označava važnost koju slikarstvo ima u njenom životu. U *Portretu djevojke* s bjelinom proljetnog cvijeća u kosi i bijelom majicom naglašava nevinost mladosti, dok u *Ženskom aktu* – kronološki posljednjoj slici ove retrospektive – otvara neko novo poglavlje: lik gleda u stranu, negdje u daljinu vjerojatno tražeći neke nove teme i motive ...

Ova izložba je obuhvatila trideset godina slikarskog rada, ljubavi prema umjetnosti i poeziji stvaranja ... te samim tim zaslužuje priznanje i divljenje.

Nataša Rašović

U Galeriji „Montenegrina“ Rijeka od 15.3. do 28.3.2013.g.

IZLOŽBA SLIKA LIKOVNE UDRUGE MATULJI

Likovna udruga Matulji je nastala kao sljedbenik grupice likovnih zanesenjaka iz Matulja, koji su se devedesetih godina družili radi slikanja. Udruga je osnovana u travnju 2008. godine. Osnovni sadržaj djelatnosti Udruge je okupljanje na radionicama slikanja, pružanje pomoći osobama zainteresiranim za umjetnost, sudjelovanje na smotrama, priredbama i drugim manifestacijama, posjete izložbama, izlaganje vlastitih djela i drugo.

Voditeljica Udruge je gđa Jasna Levak, nastavnik likovne kulture.

Udruga ima 18 članica. Uz financijsku potporu Općine Matulji omogućen je rad Udruge i znatan uzlet. Uz veliki trud i entuzijizam udruga radi kontinuirano.

U ovom kratkom razdoblju održano je više zajedničkih izložbi slika i to: u vijećnici Općine Matulji, Zvončarskom muzeju Rukavac, galeriji Montenegrina u Rijeci, Matici umirovljenika Rijeka, opatijskoj galeriji „Portun“. Izložbe su, prema utiscima publike, bile vrlo uspješne. Izlaganjem slikarice daruju svojim sugrađanima djelić subjektivnog likovnog doživljaja okruženja i našeg prekrasnog kraja. Umjetnice se nadaju da će svojim radom i izlaganjem i u buduće doprinijeti bogatstvu kulturnih događanja u našem kraju.

U ime NZC Rijeka prisutne je pozdravio Vasilije Vukosavović, o radu Udruge nekoliko prigodnih riječi rekla je Apolonije Konkela, a o slikama je govorila gđa Jasna Levak, nastavnik likovne kulture.

Dragutin Lakić

USKRSNA IZLOŽBA U CRNOGORSKOM DOMU

SREĆAN
VASKRS

U organizaciji Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb, a u suradnji sa Slovenskim domom, u galeriji *Montenegrina* u Crnogorskom domu 21.3.2013. godine. otvorena je „Uskrsna izložba“ Kreativne radionice ŠOPEK.

Na pragu proljeća i Uskrsa članice radionice ŠOPEK (BUKETIĆ) s mentorom Jakovom Šimunovićem izložile su radove nadahnute motivima Uskrsa.

O aktivnostima Kreativne radionice i izloženim radovima govorio je gospodin Jakov Šimunović, a izložbu je otvorio predsjednik Društva Dušan Mišković.

Izložba je bila prodajna i jednodnevna tako da je najveći dio izloženih radova završio u rukama posjetilaca.

Danilo Ivezić

SREĆAN
VASKRS

Vođeni mislima da narodi koji zaboravljaju prošlost gube sadašnjost i nemaju budućnost, kao i da je u svakoj tradiciji sadržano moderno, u „**Crnogorskom glasniku**“, u rubrici **CRNOGORSKI MOZAIK**, donosićemo po neku kockicu iz svekolikog crnogorskog nasljeđa koje baštinimo. U ovom broju, u vrijeme kada je izabran novi poglavar rimokatoličke crkve i kad smo svjedoci da se javlja nada u revitalizaciju vrlin službenja narodu, donosimo neke širem čitateljstvu sigurno manje poznate podatke o papi koji je bio porijeklom iz Crne Gore i koji se možda nije odužio rodu, ali je zato zadužio svjetsku baštinu.

O PAPI PORIJEKLOM IZ CRNE GORE

Kada je početkom prošle godine u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti održana tribina *Kupola Svetoga Petra u Rimu*, HINA je svoj kraći izvještaj sa tog skupa (objavile su ga nekolike dnevne novine) započela izjavom književnika Ivana Goluba:

„U tajnom vatikanskom arhivu sam pronašao dokumente koji svjedoče o hrvatskom podrijetlu pape Siksta V.“, rekao je Golub dodavši kako je njegov otac s hrvatske obale Jadrana otišao u Italiju.

a potom se moglo saznati i kako je u izgradnji bazilike sv. Petra u Rimu sudjelovao, osim pape Siksta V, i čuveni Lucijan Vranjanin. No, potpisnik ovih redova mora priznati kako mu je tada najviše pažnje ipak privukao iznijeti podatak da su na rekonstrukciju kupole crkve presudno utjecale „matematičke prosudbe“ Ruđera Boškovića!

Možda bi i taj članak, kao nebrojeni drugi ne manje zanimljivi tekstovi, doživio sudbinu da bude arhiviran i neumitno potisnut u sjećanju da se u jednom nedavnom razgovoru u Crnogorskom domu u Zagrebu nije čulo kako ima onih koji govore da se kuća u Crnoj Gori iz koje je potekao jedan papa kasnije prozvala kuća Papića! Tako je započelo, istina virtualno, putovanje po internetskim stranicama i još jednom su se obistinile riječi znamenitog matematičara K.F. Gausa da „*nije znanje, već učenje, nije dolazak, već putovanje, ono što puni srce radošću*“.

I gle, brzo se naišlo na podatak (na portalu *www.katolicki-tjednik.com* i potom na portalu *www.matica.hr*) da je još 2010. godine bila objavljena knjiga *Arhitektura pape Siksta V*, čiji je autor ugledni arhitekta i povjesničar/teoretičar arhitekture Andrija Mutnjaković i jedan od učesnika pomenute tribine, kog su tvrdnje istaknutog istraživača i teoretičara urbanizma Siegfrieda Giediona da je Siksto V bio prvi moderni urbanista i da je bio dalmatinskog porijekla podstakle da:

... svoje plodne znanstvene interese usmjeri prema životu i nadasve opsežnoj građevinsko-urbanističkoj ostavštini jedinoga pape hrvatskoga podrijetla, pape Felicea Perettija, koji je svoj pontifikat od stolovao pod imenom Siksto V.

pa stoga jedno od poglavlja pomenute knjige nosi naslov *Podrijetlo* i bavi se papinim biografskim podacima, a o samom nastanku knjige autor je kazao:

Tijekom mojega rada na Katoličkom školskom centru Don Bosco u Žepču, uspostavljanja prijateljskih veza sa salezijancima te čestih odlazaka s njima u Rim, uz njihovu velikodušnu pomoć, nastala je ova knjiga. Iz Zagreba je ne bih mogao napisati i doći do svih potrebnih dokumenata i literature.

Međutim, naišlo se u međuvremenu i na članak Petra D. Šerovića *O porijeklu pape Siksta V.* (Narodna starina, br. 22, Zagreb, 1930.), koji on počinje riječima:

Fra Andrija Kačić-Miošić u svom djelu *Razgovor ugodni naroda slovinskoga* (I. izd. Mleci 1756.) spominje ovu dvojicu papa „slovinskog“ porijekla: „Sveti Kajo, papa od kolina Dioklecijanova, Dalmatin rodom. Papa Siksto peti, od Boke Kotorske, iz Kruševaca (pogriješno mjesto: Kruševica), Slovinac Dalmatin, kako svidoče njegova pisma, koja se u Vatikanu u Rimu nahode; ko ne viruje, neka pođe štiti“.

Interesantno je, da se i danas pripovijeda u Boki Kotorskoj, a osobito u Kruševicama, da je papa Siksto V. (1585.-1590.) bio po ocu porijeklom Kruševčanin. Kažu, da je Sikstov otac kao dijete služio u nekom katoličkom manastiru u Kotoru, gdje da je primio i katoličku vjeru. Iz Kotora ga je odveo u Italiju neki fratar ... U Italiji se je ovaj dječak, pošto je odrastao, nastanio u jednom selu jakinskog (Ancona) okružja, gdje se je oženio i gdje mu se je rodio sin, koji je kasnije postao papa i nazvao se Siksto V.

i nastavlja:

Pitanje je sada, od kojega je plemena bio Siksto V.? Ima ih, koji kažu, da je pripadao plemenu Svilanovića, koje se broji među starosjedioce u Kruševicama, a od kojega ima i danas nekoliko porodica. Drugi opet hoće, da je bio porijeklom od plemena Šišića, koje je izumrlo prve polovine prošlog stoljeća, te znadu i gdje mu je bila očeva kuća.

Pripovijeda se, da je papin otac baš s toga uzeo prezime Peretti, da ga sjeća na njegovo rodno mjesto Kruševice. (U narodu se kaže, da je selo Kruševice dobilo ime po divljim kruškama, kojih je tu mnogo bilo, a kruška se u italijanskom jeziku kaže: pero.) Što mu je sin, kada je postanuo papa, baš odabrao ime Siksto (italij. Sisto), a ne koje drugo, kažu, da je to učinio, da bi ga potsjećalo na njegovo porijeklo od plemena Šišića.

a osim narodnog predanja navodi i riječi baroknog književnika i barskog nadbiskupa Andrije Zmajevića iz njegovog djela *Država slavna i sveta crkvnog ljetopisa*:

„Sisto peti, papa, godišta 1521. u Mont' Altu, mjestu Marke Jakinske, porodi se od ubozijeh roditelja, Slavjana oca iz Kruševice, sela u Boki od Kotora, a novske države, nedaleko od Perasta, našega mjesta, gdje i dan današnji njegova plemena Papića kuća zove se [Ovo se ima razumjeti tako, da se je kuća plemena, iz kojeg je papa potekao, kasnije po njemu prozvala Papić.] i vide se u njoj ljudi njemu prilični i u obličju i u stasu“.

kao i da mu je:

... poznato, da postoji jedna knjiga o papi Sikstu V., rukom pisana, a potiče iz čuvene u svoje doba biblioteke kontova Smeccchia u Baošiću u Boki ...

te na kraju zaključuje:

Vrijedno bi bilo znati, da li se i danas još čuvaju u Vatikanu ona „pisma“ pape Siksta, koja svjedoče o njegovu slavenskom porijeklu, i na koja se Kačić poziva i svakoga, ko to ne bi vjerovao, upućuje, da ih pročita i da se uvjeri.

Prema tome, u vrijeme kada će nam svi arhivi u Evropskoj Uniji biti sve dostupniji, ne treba se iznenaditi još nekim novim saznanjima o Sikstu V, a za na početku ovog priloga pomenutu radost nije li za nju dovoljno već i saznanje da je papa koji je bio graditelj Rima kao svjetske metropole (Rim će u njegovo vrijeme narasti sa 18 na sto hiljada stanovnika, biće presvođena kupola bazilike sv. Petra, formirana Vatikanska knjižnica, biće izgrađeno 10 km novih ulica, obnovljeni antički akvadukti ...) još u ono vrijeme svjedočio i da je moguće nešto što mi danas zovemo pluralnim identitetom, jer po riječima P. Šerovića:

Pripovijeda se također, da je papa Siksto V., po onome, što je slušao od oca, uvijek spominjao svoje rodbine u Kruševicama. Kaže se šta više, da je pred svoju smrt zavještao dosta veliku svotu novaca, da se porazdijeli njegovoj rodbini i crkvama u Kruševicama, ali da taj novac nije bio nikada razdijeljen ...

Z. Drašković

Djela i riječi znamenitih ljudi u povijesti nekog naroda dugo se pamte i kroz o njima sačuvane anegdote – crtice iz života, koje ponekad pređu u narodno predanje, gubeći možda na vjerodostojnosti, ali uvijek čuvajući duh poruke koju nose. U ovom broju iz knjige Marka Vujačića „Znamenite Crnogorke“ (Grafički zavod, Titograd, 1961.) saznajemo kako – prema riječima Dr Nika S. Martinovića u predgovoru toj knjizi – „Petрана Đurović iz Banjana zadivljuje svojom otmjenošću u dočeku Peka Pavlovića, Baća Mićunovića i Vidaka Koprivice“.

СТИДНИ ГОСТИ

Пеко Павловић, Баћо Мићуновић и Видак Копривица, враћали су се у Бањане са Цетиња, гдје су били на договору око припрема устанка у Херцеговини. Уз пут, кад су били у Трепчама, наиђу на кућу чувеног јунака Луке Ђурковића. Лука је сједио испред куће и они му назову бога, а он пошто им отпоздрави ... повика:

- Нећете, вјере ми мимо моје куће тако, но свратите да попијемо коју.

- Немој Лука, бога ти, хитамо па ћемо имати кад, други пут! - рече Пеко.

- Чуј, чуј, Пека, радији бих, чоче, да ми у њу удари гром но да ми такви људи не сврате у кућу! - узвраћа Лука.

Види Пеко нема се куд камо, одјаха коња и право поред куће, а Лука завика:

- Петрана!

Изађе жена пред врата, а Лука ће:

- Ево људи у кућу.

- Па нека их, Лука, у ову кућу су и прије људи долазили, некад бољи, а некад гори, и добро дошли.

Пошто се Петрана упита с Пеком, Баћом и Видаком и по обичају их пољуби у руку, Лука намјести мале треножне столице и они посједају.

- Петрана, - повика Лука - метни тај ибрик у ватру, да испечемо људима по каву.

- Оклен кава, - сину Петрана - кад у овој кући није било зрна каве ни на светог Аранђела.

- Аох, црна образа, - завика Лука - а да нема јадна била ће по чаша ракије?

- А да има, тако ми бога, у Габелу Рисанску доста, ма у ову кућу нема ни сузе! - одговара Петрана.

Пеку би мучно, па ће рећи:

- Остави се, Лука, за нас је стима и дочек кад смо ушли у ову јуначку кућу, а имаћемо се кад стимавати.

Петрана донесе један бакрени ибрик пун воде и стави уз ватру.

- Што ћеш то, Петрана? - пита Лука.

- Што те знали јади, Лука, зовеш људе на оно што немаш.

- Па што ће ти тај ибрик? - припитује Лука.

- Да испечемо каву, - одговара Петрана - имам негдје у скрињи десет зрна па сам

их чувала и од тебе крила, ако би се намјерио кад стидан гост, јер да сам ти за њих казала ти би их давно попио.

Док је ибрик био уз ватру, Петрана стави пред Пека пуну боцу рисанске ракије.

- Што је то, Петрана? - повика Лука.

- Ракија, Лука, а да није вода.

Ограши се Лука као да му је човјек даровао коња под седлом, а Пеко се насмија и рече:

- А да, невјесто, што ти би да збориш да немаш ни каве ни ракије?

- Што? Да се опамети Лука кад зове људе у кућу; он вас је звао, а знао је да нема ни каве ни ракије.

- Имаш ти, Лука, паметну жену! - рече Пеко.

- Није лоша, Пеко, - одговори Лука - но је зла и језичарка. Велестовка је, скрчила ми је јарам и не да ми ока отворити.

Пошто попише каву и ракију, Пеко, Баћо и Видак поздраве се с Луком и Петраном и продуже пут Бањана.

Прошло је од овога више од пола године кад пред Лукину кућу бану Пеко са још неколико главара.

- Домаћине, јеси ли дома? - повика Пеко.

Из куће се јави Петрана:

- Није, војводи, отишао је са неких двадесет Трепчана у ту Херцеговину, а мене са овом ситнежи оставио у празну кућу; но ајте, сјашите с тих коња, да ви дам по кап млијека.

Пеко скочи с коња, отвори бисаге, па извади двије боце ракије и кило каве и зовну Петрану:

- Ево, невјесто, да те дарујем, па кад сврате стидни гости да их имаш чиме дочекати.

- Хвала ти, Пеко, но је срамота! - узврати Петрана.

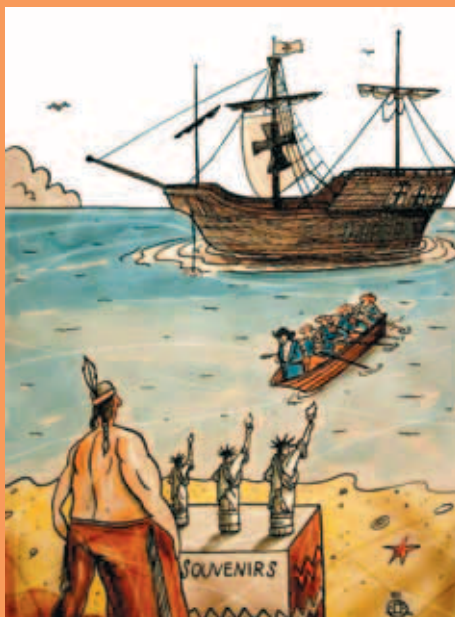
- Батали јадна, каква срамота! - одговори Пеко.

Петрана утрча у кућу и кад Пеко крену, гурну му чарапе у цеп од доламе и рече:

- Хвала ти, Пеко, и ће чуо и ће не чуо, такви ми бастадури и људи вазда у кућу долазили.

Sa izložbe **IVANE STANIĆ**

*Dok Sulejman, Hurem, Sila
i vascijela njina svita
ovdje šire TeVe-krila,
u Turskoj se Darko pita!*

Z.D.

*U Istanbulu „Suvenirima slobode“
DARKA DRLJEVIĆA
glavna nagrada!*

Sa izložbe slika Likovne udruge **MATULJI**

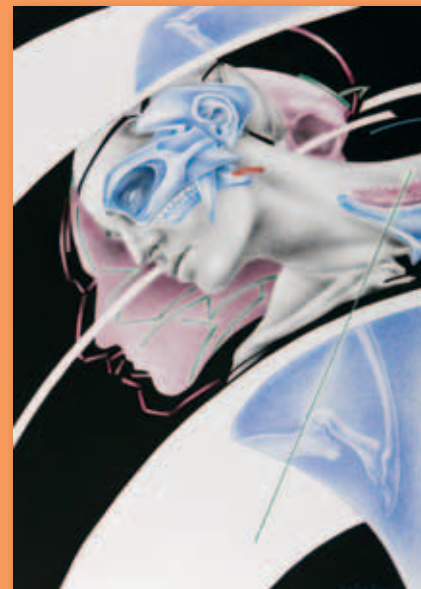
Sa izložbe **BRANKE GRLICA**

Sa izložbe Kreativne radionice **ŠOPEK**

HOMMAGE NJEKOŠU

(Muzej Mimara u Zagrebu, 4. 4. 2013. godine)

Kaja Perhijev

*Čovjek se često osjeća kao da stoji na nekoj
pustopoljini po kojoj pušu divlji vjetrovi.*

I ne osjeća se dobro ...

*I u tom času bi sve dao da može zagrliti
neko stablo duboka korijena i iz njega
slušati mirniji, jednostavniji život ...*

Kamen donijet s Jaza na obalu rijeke Onon

Sanjam . . .

Sanjam da te opetalušam kako dišeš
 Kako dišeš dok savija se trava
 Da me olina tvoja kosa plava
 Tvoja kosa na mom licu, draga . . .

Sanjam da se opet volimo u klasiji
 u tom klasiji što leži tu - pod mama
 i da luta tvoja ruka vrela
 tvoja ruka preko moga tijela . . .

Samo jedan život imam
 i ludoga bacam
 jer zavoleh jednu ženu -
 ženu koju sanjam . . .

Samo jedan život imam
 koji misam biti
 jer zavoleh jednu ženu -
 koju misam smio . . .

Sanjam da mi kažeš - vratimise, draga
 Ako treba - pobijegni od svega
 Jer je život samo ovaj jedan -
 Nema mišta, mišta izvan njega . . .

Samo jedan život imam
 i

Kaja Peršićević
 (za Davora i "Indexa")
 Sarajevo

Zagreb, 1971/1972.

